
IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

A szerkesztésért felelős: Kornfeld Gyula.

Megjelenik minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. Izr. Tanító-egyesület.” — Előfizetési ár : nem tagok számára egész évre 4 korona. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Györi Adolf egyesületi pénztároshoz, VI. Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztőségi iroda : VII., Sip-utca 12. szám.

Tartalom : Balatoni üdülő-telepünk. Irta *Csukási Fülöp.* — Hittani tankönyvek. Irta *dr. Braun Salamon.* — A kisdédóvó. Irta *Dőri S. Zsigmond.* — Az új Tanterv és a testgyakorlás tanítása. Irta *Szenes Kálmán.* — Az eleven ABC. Irta *Balla Bernát.* — Kisebb közlemények. Irta *Rózsa Ede.* — Tárcá : A gőzgép százéves jubileuma. Irta *Kúti Zsigmond.* — Egyesületi élet. — Nekrológ : *Bodrogi Ignác.* Irta *Löwinger József* — Hírek iskoláink életéből. — Vegyesek. — Hirdetések.

Balatoni üdülő-telepünk.

„Vegyetek a tietekből ajándékot, mindenki, amire szíve őt indítja : aranyat, ezüstöt és rezet a szent hajlék építéséhez.”

E szavakkal fordultunk 1904. január 1-én, lapunk útján testvéreinkhez, a magyar-zsidó tanítószághoz, azon kérelem kapcsán, hogy a közp. választmány által egyhangú lelkesedéssel felkarolt üdülő-telep létesítésének eszméjét propagáljuk.

Négy héttel később, 1904. január 31-ikén, egyesületünk teljes választmánya felhívásunk folytán elhatározta :

1. hogy az üdülő-telep felállításának üdvös és helyes eszméjét elvben elfogadja ;
2. hogy a kérdést a módozatok és részletek megvitatása végett kiadja a körülményeknek ;
3. hogy a végleges döntést a közgyűlésnek tarja fenn ;
4. hogy a megvalósításhoz szükséges eszközöket a saját erőnkől teremtsük elő ;
5. a fentartásra és az üdülő tanítók ellátására szükséges alapot pedig gyűjtés útján szerezzük meg, melyet közp. választmányunk mielőbb meg is kezdjen.

Mint legilletékesebb forum : az 1904. évi július 5-ikén, egyesületünk történetében örökké emlékezetes rendes közgyűlés döntött az üdülő-telep ügyében.

Az elnökség, valamint a közp. és teljes választmány nevében csekélységem akkor a következő határozati javaslatot terjesztette a közgyűlés elé :

1. A közgyűlés a Balaton valamely alkalmas pontján egyesületünk üdülésre szoruló rendes tagjai számára építendő nyári otthon létesítésének eszmé-

jét helyesli, elvben magáévá teszi, s a közp. és teljes választmánynak ez irányban tett intézkedéseit helyesli.

2. Felhatalmazza és utasítja a közp. választmányt és az elnökséget, hogy az anyagi eszközök előteremtésére indított tevékenységét folytassa, az intézmény létesítésére vonatkozó előmunkálatokat tegye.

3. A közgyűlés a legközelebb tartandó teljes választmányi ülést utasítja, hogy küldjön ki kebeléből egy háromtagú bizottságot, mely a tervbe vett nyári otthon részletes terveit, költségvetését, a rendelkezésre álló összeg magasságáig és az egyesület anyagi viszonyainak figyelembe vétele mellett elkészítse.

A közgyűlés az általam beterjesztett határozati javaslatot egyhangú lelkesedéssel elfogadta.

Mindezeknek előrebozsátása és aktaszerű felsorolása után nézzünk a kérdésnek szemébe.

Mi történt azóta? Megvan-e a zsidó tanítóságban a hajlandóság és az áldozatkészség csekély évi járulékkal megteremteni a tervezett intézményt?

Támogatnak-e bennünket felekezetünk áldozatkész ezrei, iskolaügyünk felvirágoztatásáért áldozó hitközségünk százai, vallás-erkölcsi intézményeink ápolói és fentartói?

Ha igen, milyen sorrendet proponálunk az intézmény mihamarább való létesítésének céljából?

Szóval, *van-e kilátás arra, hogy a magyar zsidó tanítók üdülő-telepe* valóban létesül, vagy csak egyes rajongók, légvárépítők délibábs párjaként libeg-lobog e tervezett intézmény, mint meg nem fogható, nem reálizálható, látóhatárunk felett?

E kérdések megvilágítása legyen e soroknak célja.

Az általam felvetett némely kérdésre „Értesítőnk“ mai kimutatása megadja a választ.

Ez a kimutatás amellet tanuskodik:

hogy az elnökség megfelelt a teljes választmány és a közgyűlés abbeli utasításának, hogy az e célra szolgáló gyűjtést megindította;

hogy az ügy előkészítésére egy héttagú bizottságot küldött ki, mely bizottság részletes jelentését a közp. választmánynak beterjesztette. (Lásd az „Értesítő“ 1904. február 1-én megjelent számát);

hogy az alapító, pártoló és rendes tagok sorában hazánk legelső tanító-testületei, áldozatkész hitközségei járnak elöl.

E ténykedésnek számszerű statisztikáját a következő adatok mutatják.

Az 1905. dec. 31-ig kimutatott és tényleg befolyt végösszeg 1467 kor. 20 fillér.

Ebből gyűjtések és adományok 418 kor. 20 fillér.

A bejelentett járulék 7000 korona.

Az alapító tagok száma*).	21
A pártoló tagok száma	27
A rendes tagok száma	67
Hitközségek száma	14
Testületek száma	18

Ezek a számok és az egyes körülményeken tapasztalt lelkesedés annak a kijelentésére jogosít fel bennünket, hogy a magyar tanítóság végérvényesen amellett döntött, hogy az üdülő-telepet meg kell teremteni, az eszme felvetése a közérzetnek legbensőbb kifejezése, az anyagi eszközök megteremtésében a zsidó tanítóság lelkesen közreműködik, a hitközségek támogatása szépen indul és hogy a tanítóság joggal elvárja a központnak e kérdésben való újabb irányítását és az előmunkálatokra való serényebb tempóban való tevékenységét.

Arra a kérdésre, hogy milyen sorrendet proponálunk az intézmény mi-amarább való létesítésének céljából? következőképen felelünk:

Először is ~~be~~hajtjuk és elvárjuk, hogy azok, akik még eddig távol állanak az alapvető munkálatoktól, közeledjenek, hozzanak, ha nem is aranyat, de legalább mint jó magunk, ~~re~~zet a hajlék építéséhez.

Minden nagyobb tanítótestület lépjen az *alapító*-tagok sorába.

Birják rá hitközségeinket, felekezeti testületeinket, hogy a példaadó úttörők nyomán indulva, minél számosabban segítsék elő saját tanítójuk munkarejének edzését.

Minden zsidó iskola ifjúsága rendezzen valami jövedelmező ünnepséget telepünk javára.

Mindezeknek megtörténte után a még ezen év folyamán megtartandó teljes választmányi ülés végrehajtja a múlt közgyűlésnek abbeli határozatát, hogy kiküld kebeléből egy háromtagú bizottságot, hogy a tervbe vett nyári otthon helyét, részletes terveit, költségvetését stb. elkészítse.

Addig is *legközelebb tartandó körülményeink mindegyikének tárgysorozatából* az üdülő-telep eszméjének népszerűsítése, pártfogóinak toborozása ne hiányozzék.

Hogy anyaegyesületünk mit és mennyit szenteljen e célra, ez a kérdés ma még nem aktuális. Semmiesetre sem többet, mint amennyit egyesületünk anyagi viszonyai megengednek.

* * *

Merészebb szárnyalásu *új alkotásra* serkentettük a zsidó tanítóságot. Egyesületi tevékenységünk keretében évek óta szőrény körben mozgó fürdői segélyünk támogatása, a szellemi túlterheltség modern nyavalyájában szenvedők gyógyítása, a fáradt, ideges, elcsigázott tanítóknak nagyobb számban való

*) Az intézmény, illetve alap tagjai:

a) *Örökös tagok*, kik egyszer-mindenkorra 2000 koronát, vagy állandóan e tőkének megfelelő évi 4% kamatot befizetnek.

b) *Alapító tagok*, kik 100 koronát egyszerre, vagy legfőlebb 10 évi részletben befizetnek.

c) *Pártoló tagok*, kik 50 koronát egyszerre, vagy legfőlebb 10 évi részletben befizetnek.

d) *Rendes tagok*, (csak tanítók, kik az egyesületnek is rendes tagjai) kik legalább 20 koronát egyszerre, vagy legfőlebb 10 évi részletben befizetnek.

edzése, üdítése ; munkaerejének öregbitése : *uj alkotásunk hivatása. Nem betegeknek, hanem fáradtaknak ; nem kizárólag a szegényeknek, hanem mindenrendű és rangú tanférfiúnak legyen ez a pihenő tanyája.*

A Balatonnak ezüstös tükre mellett, mely a magasságnak minden indulatát visszatükrözi, magas bércek, zöld erdők, arany vetések tözsomszédságában hirdesse nemsokára kőben és ércben a magyar zsidó tanítóság üdülőtelepe merészebb szárnyalású alkotó képességünket.

Csukási Fülöp.

Hittani tankönyvek.

I.

Két esztendeje, hogy egy nagy kérdés, a hitoktatásnak országos egységes tanterve, foglalkoztatja hazánk vezető zsidó köreit. Egy nagy ankét megbeszélte a fölmerült kérdéseket, és ami a tárgyalásokból kijegecődött, azt a pesti izr. hitközség tanfelügyelője mint szerkesztő egy javaslatba össze is foglalta. A tanterv kérdésének megoldásából a zsidó tanítóság is kikövetelte a maga részét, ha voltak is olyanok, akik tagadták a zsidó tanítóságnak abbeli jogát, hogy hozzászóljon ahhoz a tantervhez, melynek alkalmazása, életrekeltése, lélekkel és érzéssel való átítatása az ő feladata.

A tanítóság nagy szeretettel mélyedt el e kérdés taglalásába, kutatta a szerves összefüggést az egyes rendelkezések között, kimondta bátran felfogását, amint ez őszintén gondolkodó, vallásosan érző férfiakhoz illik. Pedagógiai nézetei miatt egyrészt a vakbuzgóság, másrészt a vaskalaposságrészéről sok támadás érte a tanítóságot, de mi állottuk a magunk egyéni igazát az általános nagy igazság érdekében. Akik résztvettünk az Orsz. Izr. Tanítóegyesület által kiküldött bizottság tárgyalásaiban (eredményét kiadta az egyesület vezetősége egy elaborátumban) szeretettel és tisztelettel gondolunk vissza még ma is azokra a fényes és ragyogó dialektikával fejtegetett, egyuttal színigaz vallásos eszmékre, melyeket a bizottság vezetője a tárgyalásokba belevitt. Valóságos oazisba menekült a gondolkodás a mindennapi élet sivár tülekedéséből.

A tanterv kérdése még vajúdik és mi már is bizalommal tekintünk a jövőbe. Mert ha nem is vennék figyelembe, a mi indítványainkat, a felfogásunk szerint rossz tantervet akarata ellenére, sőt mondhatni ösztönszerűen is a magunk képére fogjuk alakítani. Munkásságunkat megnehezíthetik, de teljesen meg nem hiusíthatják még egy rossz tantervvel sem. Nem túlbecsülése ez a tanítói munkásságnak, hanem csak megbecsülése. Nyiltan ki kell jelentenünk, hogy mi igenis nagyra tartjuk a magunk munkásságát, mert csak az *önbecsülés* vezet ahhoz, hogy *mások* is megbecsüljenek. Ismerd meg önmagad és mi hozzátehetjük, akkor mások is meg fognak ismerni és — megbecsülni.

A nagyobb közösség, a zsidóság is csak akkor fogja a maga prófétái igazságaival megtelíteni az egész emberiség felfogását, ha *maga* hisz azoknak meggyőző erejében és *magát* tartja e feladatra hivatottnak és kiválasztottnak. Egész vallásoktatásunknak is csak ez lehet a végcélja, nem pedig archaeologiai és historiai tények közlése. Erkölcsnemesítés, jellemképzés zsidó alapon, hogyan és miképpen kell jól cselekedni, helyesen gondolkodni és igaz szeretettel érezni, ezt fejezték ki atyáink is bölcs mondásaikban.

Nem lehet tagadni, a vallásoktatásnak ily felfogása nehéz feladatot ró a tanítóra. E nehézséget egy rossz tanterv még fokozhatja, viszont minden tanító tudja, hogy munkánkat mennyire megkönnyítheti a jó iskolakönyv.

Hittani tankönyveinket e vallásos felfogás szempontjából akarom meg-

birálni, mennyiben felelnek meg a kitűzött célnak és mennyiben szorúlnak javításra, illetőleg másokkal való pótlásra.

Két jó könyvről ma akarok beszámolni. Ki merem mondani, hogy klasszicitás tekintetében nemcsak a hittani, hanem az egész magyar tankönyvirodalomban kiválnak, módszer tekintetében úttörők, melyeket utól nem ért az utánuk jövő tankönyveknek sokasága. Ez a két könyv *Stern Ábrahám: Izrael története I. és II. kötet*, melyek a pesti izr. hitk. által kiadott vallástani iskolakönyvek 4. és 5. számát teszik. Az I. kötet Izr. története Mózes haláláig; a II. kötet a honfoglalástól Gedalja haláláig terjed. Izrael történetének e két kötete külső beosztás tekintetében három részre oszlik: 1. *Bibliai elbeszélések*. 2. *Bibliai olvasmányok*. 3. *Héber szentírási szemelvények praeparatiókkal*.

A bibliai elbeszélésekben szerző összefoglaló pragmatikus módon a maga szavaival adja elő a bibliai történetet. Ez a rész valóságos vezérkönyv a gondolkodó tanító kezében; megadja a szempontokat, melyekből egy tanítási óra keretében a bibliai történelem egy részlete tárgyalandó. Mindvégig a hagyományos felfogás értelmében adja az összekötő kapcsokat, amikor a biblia maga csak hézagosan fejezi ki magát; e hagyományos felfogás nyomán kutatja, vizsgálja a folyamatokat, melyek őseink lelkében végbemehettek, amikor eszméik megvalósításáért küzdöttek és dolgoztak. Együttal azonban kifejti azokat a mély erkölcsi tanulságokat, melyek a bibliának minden egyes elbeszéléséből kiviláglanak. És ezt nem valami mesterkélt módon, nagyhangu frázisos nyelvezettel éri el, hanem egyszerű, a gyermek értelméhez és szívéhez szóló szavakkal.

Igen hálás dolog volna e rész nyelvezetét magyarság szempontjából kutatnom, de ez nagyon is messzire vezetne. Akár azt nézzük, hogy mikép fejtegeti Jákob kibékülését Ezsauval, avagy József történetét olvassuk, vele érzünk őseinkkel, együtt szenvedünk velük, együtt örülünk örömeiknek. Akár pedig a tiz ígét fejtegeti, az erkölcsi tanulság önkéntelenül, észrevétlenül folyik a biblia szavaiból, mintha nem is a szerző tárná ki ez ígék mély és igaz értelmét. Érdekes az a sajátos jelenség, hogy szerző a gyermeket akarja tanítani és mindenki tanul könyvéből, mintegy új beállításban látja a rég ismert tényeket, még a tanító is. E nézetemet mindenki igaznak fogja elismerni, a ki az első kötet 10. fejezetét olvassa, amely fejezet a vallás és erkölcsi törvényeket és kötelességeket foglalja össze. Kifejti először röviden a nagy különbséget Izrael és a pogányság felfogása között Istenről és az erkölcsösségről. És hogy az ellentétet annál jobban feltüntesse, nyomon követi ezt a biblia felfogásának bemutatása a biblia szavaival az egy igaz Istenről és tiszteletéről, mely utóbbi szakaszban igen helyesen az erkölcsi törvényeket is tárgyalja. A gyermek így önkéntelenül is érzi azt a nagy igazságot, hogy csak az erkölcsös ember, vagyis köznyelven szólva jó ember tiszteli igazán az Istent.

Ugyanezt állítom a II. kötet bibliai elbeszéléseiről. Itt is látjuk a mestert, aki mélyen járó történelmi tanulmányokat végzett és csak azután fogott hozzá, tárgya megírásához. Mintaszerű a bírák korszakának jellemzése és evvel korrespondál a birodalom kettészakadása következményeinek fejtegetése. Mindkét helyen meggyőzően mutatja ki a politikai ziláltság és a vallás-erkölcsi romlás szoros összefüggését, amint azt a bírák és királyok korszakának történetírói is érezték. (Csak azt szeretném, ha szerző a tiz törzs történetét valamivel rövidebbre fogná, egy-két véres részlet bátran el is maradhatna.) Az állami életbe bekapcsolja szerző a próféták szereplését is. Ézsás és Jeremiás élete plasztikusan domborodik ki: eszméik a népnek nemcsak lelki, hanem anyagi életére is irányító hatással vannak. A próféták nem fantasztikus utópisták, akik nem számolnak a köznapi élet követelményeivel, hanem

hatalmas reformátorok, akik benne vannak az élet forgatagában. És valamint az első rész 10. fejezete, úgy e második rész 8. fejezete méltóan fejezi be a bibliai elbészéléseket. „Izrael Istennek népe és mint olyan, csak úgy tarthatja fenn magát, ha azon tanítások és törvények szerint rendezkedik be, melyeket az ő Uruk és Királyuk, Mózes által nekik adott volt és feltétlen engedelmességgel és bizalommal vannak iránta.” Három intézmény: *a papság, királyság és prófétaság* van hivatva arra, hogy Izraelt hivatása számára nevelje. De „Izrael nemzeti tudatának és az egy igaz Isten hitének egyedül igaz és tántoríthatatlan őrei a próféták voltak.” Politikai, vallásos és erkölcsi jelentőségüknek fejtegetése oly tömör és megkapó, hogy e fejezet minden szavát le kellene nyomatnom, ha igazi képét akarnám adni szerző felfogásának.

Úgy az első, mint a második kötet ezen része megérdemli, hogy részletes didaktikai utasításokkal ellátva, vademekumja legyen az igazi vallásoktatásnak. Ilyen didaktikai vezérkönyvek megírása igazi kötelessége és hivatása volna a pesti izr. hitközség oktatásügyi vezetőségének. Ezekben az utasításokban bizonyára közölné velünk a szerző egy-egy tanítási órának menetét is. E sorok írója a pesti izr. hitk. polg. fiúiskolájában végig hallgatta a 10 ige tárgyalását nagy lelki gyönyörűséggel és okulással; ugyancsak jelen volt a gyakorló gymnasiumban szerzőnek egy-egy hittanóráján és csak azt mondhatja, más viszonyok között már rég bírnók Stern tanításának módszerét mintaleckékben.

Áttérek most már a két kötet második részére, a bibliai olvasmányokra. Itt maga a szentírás beszél saját keresetlen szavaival. A kiszemelés mindvégig helyes, csupán a 2. kötetben sajnálattal nélkülözöm Ézsásás első fejezetét. A nyelv úgy mint az első részben magyaros és világos.

A két kötet harmadik része héber szentírási szemelvények praeparatiókkal. E szemelvények nem esetleges, önkényesen az összefüggésből kiszakított részletek, hanem tulajdonképeni bizonyítékai a magyar szövegnek. A héber szöveg mintegy bizonyítja, kidomborítja azokat a sarkalatos erkölcsi alapelveket, melyeket a magyar szöveg fejteget. Mindegyik részlet egy önmagában befejezett egység. Az első kötet praeparatiója ellen azonban van némi kifogásom. Az első gymn. osztályban nem nagyon lehet bízni abban, hogy minden tanuló mindjárt az év elején meg tudja különböztetni egymástól az igét, névszót és határozó szót. Helyesebbnek vélném tehát, ha a praeparatió az első kötetben a szavakat úgy adná, amint azok a héber szövegben egymásután következnek.

Nagy hálával tartozunk, mint a vallásoktatás szerény munkásai, Stern Ábrahámnak e két könyvéért, mert a zsidó vallásoktatás ezentúl csakis azon a csapáson haladhat, melyet ő vágott e két könyvével valamint tanításával is abban az irdatlan sűrűségben, melyet nemtörődömségnek, sablonnak neveznek. A biblia szavai: Légy erős és bátor, lelkesítsék őt továbbra is munkájában, hogy a középiskola felső osztályai számára is megírja e kipróbált szellemben könyveit.

Dr. Braun Salamon.

A kisdedóvó.

Leon Frapié-nek „La maternelle“*) c. munkája épenséggel nem mestermű, cselekvénye nagyon csekély, kompozíciója szertefoszlik, ismétlések nem ritkák, úgy hogy valósággal regénynek sem tekinthetjük, noha szellemes szerzője annak nevezi azt. Akit drámai cselekedetek, szenzációs fordulatok, élére állított jelenetek érdekelnek, az akár kezébe se vegye e könyvet; de akit a gyermek lelki élete érdekel, az kedves és tanulságos olvasmányt talál e francia szellemességgel megírt műben, mely sok túlzással és maró szatirával rajzolja meg a külvárosi néposztályok nyomoruságos szociális helyzetét. Meséje néhány sorból telik ki.

*) A német fordítás címe: Die Kinderschule.

Róza (vezetéknévvel adós marad a szerző) előkelőbb polgári család gyermeke. Anyját korán vesztette el, nevelését apja különböző iskolákra és nevelőkre bízta. Szorgalmas és tehetséges növendék volt, sikeresen tette le az érettségi vizsgálatot és tanulmányait az egyetemen folytatta és egészítette ki. Vőlegénye is akadt, egy előkelő, jó modorú, költői kedélyű úr személyében, aki azonban elég prózai is tudott lenni, mert mikor a lány egy szép napon atyját és vele együtt hozományát elvesztette, egyszerűen faképnél hagyta menyasszonyát. Rózának senkije sem volt, csupán egy távoli rokona, egy nyugalmazott kapitány, ennél húzódott meg egy darabig. A kapitány mogorva, öreg úr volt, ki a leánynak magasabb tanulmányait amúgy sem nézte jó szemmel. Természetes tehát, hogy ezen felfogását erősen érezte rokonával, annyival is inkább, mert csekély nyugdíja épenséggel nem volt akkora, hogy annak fogyasztására még segítségre lett volna szüksége. Róza nem sokáig sopánkodik, terhére is van ez a helyzet és az az elhatározás ver gyökeret lelkében, hogy valami hozzáillő állást vállal. Nagybátyja előkelő összeköttetései révén tanítónői álláshoz szeretne jutni és noha nagybátyja a sok szaladgálásban fáradtra gyötri beteg lábait, mégsem tudja a leányt tanítónői álláshoz juttatni, mert nagyon sok a pályázó és kevés az állás, azonkívül Rózának, noha egész sereg bizonyítványa van, tanítónői oklevele nincs. Ennek megszerzése jódarab ideig tartana, amit Róza nem akar kivárni, azért már bárminő állást is vállalna. E törekvésében azonban magasabb műveltsége a legnagyobb akadály. Akadna ugyan egy óvóiskolával kapcsolatos menhelyben egy felügyelői állás, de bárhol mutatkozik be, mindenütt azzal utasítják el, hogy nagyon jó modora van; ez az állás nem neki való, mert erre csak egyszerűbb, tanulatlan nő való, akinek nincsenek törekvései, ambíciói, hanem gondolkodás és zugolódás nélkül végzi a maga napi durva teendőit.

Róza mindent elkövet, hogy műveltségét és modorát elpalástolja; durva hangú regényeket olvas, szolgák és cselédek otromba mozgásait ellesi, ruházatát elhanyagolja, fellépésében az együgyüt adja. Nehéz munka volt ez, mely sok tanulást és fejtörést kívánt. Végre elérte célját, mert egy újabb jelentkezésénél az arra kijelölt tisztviselő elég alantas műveltségűnek és közönséges gondolkodásúnak tartotta arra, hogy egy ilyen kisdedóvó felügyelője legyen. A gyermekmenhely Páris egyik külvárosában állott, alacsony, piszkos házak, rendetlen utcák keretében; az iskola maga kissé kopottas, de a környezetből mégis kiválik, ha egyébbel nem, nagy nemzeti háromszinű lobogójával, mely büszkén és kihívóan nézett le az iskola szegényes környezetére.

A francia óvodák anyaiskoláknak neveztetnek és két—hét éves gyermekeket fogadnak fel, akik aztán kor szerint három csoportra osztatnak. Míg az alsóbb csoportok munka- és tanítási rendje nagyjában megegyezik a mi óvodáink szervezetével, addig a felsőbb csoport a mi népiskolánk alsóbb osztályainak anyagát dolgozza fel. Az óvoda napközi otthonnal is el van látva. Kora reggel jönnek a gyermekek és késő este távoznak onnan. Minden gyermek kosarat hoz magával, amelyben egy darab kenyér van és 2 soust, melyből napi ellátása fedeződik. Az igazgatónő és két segédtanítónő látják el a gyermekek nevelését és tanítását, a felügyelőnő és a gazdaasszony támogatják őket; alantas szolgai állások ezek s a kik betöltik, rendes cselédmunkákon kívül a gyermekek körül is azokat a szolgálatokat végzik, melyek a tanítónőknek derognak. Róza tehát nem valami előkelő állásba került, de pontosan és szeretettel végzi kötelességeit, mert multját csak nehéz, gyötrő munkában tudja felejtetni, mely nem hagy időt neki, hogy szomorú multjára visszatekintszen és reménytelen jövőjébe pillantson. Fáradtan és elgyötrődve kerül haza késő este kicsiny szobájába, mely egy piszkos háznak hatodik emeletén van. Homályos lámpa és füstölgő kemence mellett naplót vezet, melyben megfigyeléseit és az azok nyomában támadt gondolatait és érzéseit írja le. Ez a

napló oly becses adalékokat tartalmaz a *gyermeki lélek* és a külvárosi néposztályok szomorú szociális helyzetének megismerésére és oly kedves formában teszi ezt, hogy nehézkes külföldi tudományos gyermeklélektani munkák tanulmányozása közben szinte üdítőleg hatottak lelkemre. E szellemes és mégis komoly tartalmu mű ugyan a menilmonti, Páris egyik külvárosának iskolájáról és gyermekeiről szól, de nem egy feljegyzésben saját viszonyainkra és állapotainkra fogunk ráismerni.

Tanítók, gyermekek, szülők vonulnak el előttünk egymásután és szinte összeszorul a szivünk a sok nyomor láttára és hallatára, amelyből ebben a szegényes városrészben mindenkinek, de főként a kis gyermekeknek bőséges részük jut. Az igazgatónő kedves, 40 év körüli özvegyasszony, pontos és lelkiismeretes és rendkívül vigyáz, hogy az összes aktadarabok pontosan elintéztessenek, mert hiszen ebből itélik meg őt és ebből az iskola színvonalát. A gyermekeket eléggé szereti, de a lelkük mélyére nem tekint le, hézagos műveltsége erre képessé sem tenné. A két segédtanítónő közül a fiatalabbik, szép növésű, büszke nő, aki a párisi tanítónőképezdét végezte s aki nagyrra is van ott szerzett diplomájával. Sohasem mosolyog, mindig komoly és bizonyos fensőbbiséggel néz le környezetére. Jól tud mindent, amit könyveiből megtanult, pedagógiai doktrínák erősen hatalmukban tartják, a gyermek azonban távol áll tőle és annak cselekedeteit a maga gondolkodásának, érzéseinek, erkölcsének világa szerint itéli meg. Egész nevelői és oktatói eljárása különbözik a többi társaiétól, még csak nem is úgy büntet, mint azok, hanem új meg új büntetések kigondolásában rendkívül leleményes. Egy 4 éves kis fiucska rendetlenkedett, amiért haragosan rákiáltott: „Hány éves vagy?” „Négy éves,” felelt a fiucska, aki szörnyen büszke volt előrehaladott korára. „Mivel helytelenkedtél, azért ezentul nem négy, hanem csak két éves lész!” Ez volt a büntetés, amelybe csak könnyező szemekkel tudott a kis fiucska belenyugodni. Egyszer egy hároméves kis leány illetlenül merítette kanalát a levesbe, a tanítónő nem mulasztotta el a gyermeket ezért megbüntetni. „Mivel illetlenül viselkedtél, a kenyeredet visszájáról fogod megenni!” A kis leány szörnyű elkeseredéssel gyömöszölte már most visszájáról magába a kenyeret.

Az idősebbik tanítónő 50 év körüli kövér hölgy, nem sokat tud, de a gyermekeket szereti; már nem annyira büszke, de azért a gyermeki lélek mélyére leereszkedni ő sem tud. Mindannyian távol állanak a gyermektől, ismerik kötelességeiket, hatalmában vannak a tanítandó anyagnak, tudnak büntetni és jutalmul érdemkereszteket és dicsérő lapokat osztogatni, de a gyermeki lelket ép oly kevésbé ismerik, mint a Mars csillag lakóit.

A tanítónők idő előtt dőlnek ki a fárasztó és lelket ölő munkában. Az igazgatónő el is dicsekszik evvel egy jobbmódu szülőnek, ki erősen lelkére kötötte, hogy az istenért meg ne erőltessék az ő fiacskáját. „Oh, nálunk nem a gyermekeket erőltetik túl, legfeljebb a tanítónőket. A gyermekek a tanítandó anyag tömegéből csak azt veszik fel, ami megerőltetés nélkül rájuk ragad s ha valaki panaszkodhatik, úgy ez csak a tanítónő lehet, aki valósággal tönkre megy hivatása teljesítésében.” „Úgy? Valóban?” — szólt a gyengéd apa szinte megkönnyebbülten, — „én azonban mindig ugyanazon tanítónőket látom itt.” „Oh, akkor ön nagyon téved uram,” — válaszolt az igazgatónő — „igen gyakran kell tanítónőinket felcserélnünk. Az utolsó három évben elvesztettük Tourneur kisasszonyt, aki hátgerincsorvadásban halt meg és élte utolsó éveiben oly gyenge volt, hogy a gyermekek bántalmazásait is el kellett tűrnie. Gagne kisasszony oly ideges lett, hogy szanatoriumban kellett elhelyezni, Héron-né asszony pedig tifuszt kapott és amint látja, most is helyettesítenünk kellett ifjabbik tanítónőnk, Borde kisasszonyt.” A gondos apa meglegedetten bólintott fejével és ezen felvilágosítások után lekötelező mosollyal távozott az intézetből.

A szülők a legalsóbb néposztályból kerülnek ki és örökös nyomorban élnek; gyári munkások, napszámosok, teherhordók, cselédek, kofák, félvilági nők, stb., akik alig keresnek annyit, hogy családjukat a legprimitívebb szükségletekkel ellássák. Tudatlanságban és babonában folynak le napjaik, melyeknek egyhangú szomorúsága csak szombat esténként derül fel valamelyest, amikor csapszékekben és lebujokban bor és kártyajáték mellett pihenik ki fáradalmaikat. Keveset esznek, de ha jut néhány sous, akkor annál többet isznak; piszkosak, részegesek, durvák és rendszerint csúfak. Lakásuk egy kis szoba, amelyhez annyian vannak, hogy szinte el se férnek, azért igen elmés közgazdasági ötletet eszeltek ki, nevezetesen míg a család egyik fele alszik, addig a másik fele utcán vagy kocsmában ögyeleg. Asszonyaik csaknem mindig áldott állapotban vannak vagy kisdedit szoptatnak; a gyermekek javarésze holtan jön világra vagy harmadik életéve előtt pusztul el. Sajátságos, hogy noha csak úgy ontják magukból a gyermeket, mégis valóságos tehernek tekintik azokat, akiket ütnek, vernek, durva szitkokkal és hasonló káromló beszédekkel illetnek. Ezek az emberek a gyermek megverését valami házi szükségletnek tekintik, mint akár a szőnyegporolást.

„Én sohasem verem meg gyermekeimet,” — mondja az egyik asszony társának, — „mielőtt ötödik vagy hatodik hónapjukat el nem érték.” „Legjobb” — mondja egy másik — „a gyermekre korán reggel valami enlékeztető jelet ütni, akkor egész nap nyugta van tőle az embernek.” „Vasárnap alaposabban megverem a gyermekeimet, mert olyankor ráérek.” „Én csak vesszővel csapok a gyermekek közé; szüleim házában egyszer akkorát vágott apám öklével az egyik gyermek arcába, hogy szemét kiütötte, azóta a mi családkban csak a vessző járja.”

Az iskoláról meglehetősen alantas véleményük van. Olyan szükséges rossznak tartják, amelyben „az ő pénzükért” az ifjúságot napközben összecsisztítják, hogy terhükre ne legyenek az otthon ögyelgő gyermekek. Nem sokkal jobb véleményük van a tanítókról sem, akiket meglehetősen lenéznak és irigyelnek, azonfelül a legaljasabb rágalommal és szidalmakkal illetnek. Egy anya pl., aki a négy órás tanítás után kis leányaért jött, a tanítónő jelenlétében nagyon gondosan nézte meg a gyermek kosarát, hogy nem hiányzik-e zsebkendője, melynek esetleges eltűnését a tanítónő személyével hozta volna kapcsolatba.

Miféle gyermeknemzedéket várhatunk az ilyen szülőtől! Minő is lehet az ily gyermekek szellemi, testi és erkölcsi mivolta, akiknek szülői örökös részegségben és paráznaságban élnek, akiknek lelkét rossz indulatu és durva szájú szülők megmételtyezik. Magán hordja ez a gyermekcsereg az elfajulásnak száz meg száz jegyét; bandzsál tekintetű, kiforgatott szemű, bicegő, angolkóros, skrofulás gyermekeknek egész tömegét látjuk e gyermekek között s szinte jól esik a szemnek megpihenni azon a néhány jobb házból való gyermekben, akiknek ruházata tisztább, testtagjai épek, haja ápolat, szeme világos és akik mintegy oázisként tűnnek fel ebben a szomorú sivatagban. Sok gyereknek öreges, ráncos, majom ábrázata van; másoknak puha szájjal ellátott halfejűk, némelyeknek laposorru macskaarcuk, ismét másoknál kecskére, kazuárookra, agárkutyára emlékeztető fejcskéket figyelhetünk meg. Hat vagy hét egyéniség karakterisztikusan tűnik ki az egészből, a többiek ezeknek halvány képei vagy fogyatékos másai. Itt van pl. *Bonvalot*, aki a *betörő* típus képviselője. Ijesztően halavány, beesett arccal, ferde állású szájjal, bandzsál szemekkel s amihez még az a förtelmes szokás is járul, hogy folytonosan köpköd, mert valószínűleg dohányzik. A tanítóknak és az egész intézetnek valóságos réme, a felnőtteket minden elképzelhető csínnyel bosszantja, a gyermekeket megveri. A tanítónő nem bünteti, hanem valósággal ignorálja, ezt észre veszi és ez még kihívóbbá teszi viselkedését. Ezzel a Bonvalot-tal

még találkozni fogunk valami illusztrált lapban, mely a gyilkosok és meggyilkoltak arcképeit előszeretettel hozza.

Gillon egészen más tipust képvisel. Egy jobbmódu tisztviselőnek barna haju, egészséges fiacskája; rendkívül büszke, de annál butább. Ha fülig érő nagy kabátjába burkolja magát és büszkén jár társai között, szinte sejtjük, hogy ez a fiú a maga butaságával minő karriert fog csinálni.

Moutet Lujza kedves kis teremtés, akit kis növéséért egérkének neveznek társai. Arcvonásai komolyak, értelmesek, mint egy felnőtt asszonyé. Ruházata mindig rendes, tiszta, mindig jókedvű, elégedett. Róza a jövő tökéletes háziasszonyt látja meg benne. Egész lénye takarékosagra, határozottságra, gyengédségre és nemes türelmességre vall.

Pepelin Virginia éppen ellenkező típus képviselője. Szőke, kissé sovány, kokett, romlott teremtés, aki bodros hajfürteivel és rózsás arcpirjával messziről jobban fest, mint közről. Virginiából valószínűleg könnyelmű, romlott teremtés lesz, talán nem utcai leány, inkább valami kishivatalnok kikapós felesége. Folyton a fiúk között járkal, azokkal illetlenkedik és ha észreveszi, hogy megfigyelik, a legártatlanabb ábrázattal, mintegy álomszerűen néz az ég felé; ha pedig tetten érik, akkor szégyenteljesen lesüti szemeit és csökönyösen tagad.

A gyermekek akaratlanul is ellesik szüleiknek durva beszédmódját, otromba mozdulatait, alantas gondolkozásmódját és erkölcstelenségeit. Az iskola nem sokat javít rajtuk, külső modorukon egyet-mást simít, valamelyes ismeretet is beléjük olt, de lelküket fel nem emeli, erkölceiket meg nem nemesíti.

A francia iskolák hitoktatás helyett *erkölcstant* tanítanak, amely tantárgy meglehetősen kezdetleges formában már az óvodai tantárgyak között is szerepel. Az erkölcstan tanítása ezen a fokon abból áll, hogy a tanítónő valamilyen mesét beszél el és ebből általános erkölcsi törvényeket von le. Így rendkívül érdekes az a mese, amelyben a tanítónő egy madárcsalád és egy macska történetét mondja el. A macska megette a madárka fiókáit, amiért a nőstény roppant kétségbeesett hangokat hallatott, amelyek megrémítették és megdöbbsentették a macskát; a hím pedig folyton lesben állott, hogy rá rontson s így örökös rettegésben élt és nem mert a házból kimozdulni. Ez így tartott heteken keresztül, míg a madárfészek újra megtelt lakókkal, amikor a madárpár szívébe béke költözött és megbocsátott a macskának. A szülők gyermeki szeretetét akarja példázni ez a kedves mese; a szülőkét, akik szeretettel és örömmel viselik gyermekeik gondját; a szülőkét, kiket gyermekük legcsekélyebb baja mélyen lesujt. Hogyne tisztelnék és szeretnék az ilyen szülőket! De a mi iskoláink kicsiny lakói hogyan értsék és szíveleljék meg ezt a tanítást, mikor szüleik szájából csak durva szidalmat és káromkodást hallanak, mikor termetük elnyomorodik a szülők fájdalmas ütésétől, mikor kenyér sem jut nekik, mert a szülők részegségben tobzódnak! Nincsen összhang az iskola tanítása és a való élet között. Minden gyermeknek más az erkölcsi érzése, minden gyermek tehát más utakat és módokat óhajt annak fejlesztésére. Mit szólnánk ahhoz, ha egy kórház betegeit kor szerint csoportosítanók és betegségeikre való tekintet nélkül sablon szerint kezelnék őket.

Egy másik mese a megbüntetett becsvágyról szól. Egy galamb nem jól érezte magát társai között és megszökött. Sok ügyyel, bajjal a szultán udvarába jutott, ott előkelő sorba került, postagalambnak használták fel. Azonban már az első útján póruljárt. Az ellenség egyik kéme meg akarván tudni az általa vitt levélke tartalmát, a galambot lelőtte. Szinte halljuk Borde kisasszony kiegészítő magyarázatait, hogy az ember szerény legyen és hogy ne kívánczozzék ki abból a környezetből, amelyben van. Oh, ti szegény gyermekek, minő szomorú a ti sorsotok és még csak kikivánczozni se próbáljatok nyomorúságotokból!

Az iskola csak a látszatnak dolgozik. Külső eredményeket akar csillog-

tatni, szavakat és formákat tanít, de szabad gondolatokat nem támaszt és mélyebb érzéseket nem ébreszt. Az igazgatónő akárhányszor figyelmezteti Rózát, hogy fényesre surolja a szembeötlő tárgyakat; a folyosókat és a padok előtti részeket pedig alaposan hozza rendbe; a nem látszó és fel nem tűnő épületrészletek tisztításával sohse fárassza magát. Különösen, ha vendég jön, akkor csillogjon és villogjon minden, akkor legyenek csendben a kisderek, meg se moccanjanak és ki se menjenek termeikből. A vendég rendszerint megelégedetten távozik, az igazgatónőt és a tanítónőket megdicséri, mindenkinek kijut a kellemesből, a kisdék gyermekekkel ugyan ki törődnek!

Folytathatnám még Róza éles megfigyeléseinek s a nyomukban fakadt gondolatoknak és érzéseknek bemutatását, de akkor az egész könyvet le kellene fordítanom, mert annak csaknem minden sora megbecsülhetetlenül értékes adatokat szolgáltat.

Róza pontosan és híven végzi munkáját. A gyermekekért rajong és szívének meleg érzéseivel és felháborodásával kiáltja világgá az észlelt anomáliákat. Az az ösztönszerű anyai érzés, melyet e nyomorultakkal való érintkezés nemes lelkében támaszt, azt a vágyat érleli meg benne, hogy ő is anyává lehessen. Ez a felemelő érzelem vezeti őt egy nemes gondolkozású férfi karjaiba, aki mint tanfelügyelő és a gyermekvédelem buzgó apostola ismeri meg és emeli magához a szeretet nőt ebből a környezetből, amelyben ő volt az utolsó személy és mégis az ő munkássága és fáradozása a legáldásthozóbb.

Döri S. Zsigmond.

Az új Tanterv és a testgyakorlás tanítása.

Régóta ismeretes a test nevelésének fontossága. Az eddigi tanterv is kötelezővé tette, de őszintén bevallhatjuk, hogy a zsidó iskolák nem igen tartották eddig kötelezőnek. Zsidó szülők és tanítók minden törekvése általában arra irányul, hogy a gyermekbe minél több tudást préseljenek s vajmiritkán számoltak azzal a körülménnyel is, hogy a gyermek teste megbírja-e ezt a nagy szellemi munkát, nem roskad-e össze alatta. Ki tudja, hány elpusztult gyermeket lehetett volna az életnek megtartani, ha szellemének és testének nevelése egyaránt figyelembe vétetett volna, s nem egyoldaluan egyik a másiknak rovására történik. Az elemi iskola célja nem tudósokat nevelni, hanem embereket, kik helyüket az élet küzdelmeiben megállják. Nem inkább megállja-e helyét egy egészséges ember kevesebb tudománnyal, mint egy gyenge szervezetű törekeny testű tudós?

E vád azonban nemcsak a kisvárosi vagy falusi iskolákat illetheti. Az ország első zsidó iskolájában, a III.—IV. osztályokban, a tanítási órák száma 28, rövid idő múlva 30—31. Ezen óraszámából csak egy jut a test nevelésére. Vidéken sok helyen még egy torna-óra sincs; vagy ha van is, mit tanítanak? Ki kéri számon a végezeteket? Senki. A legtöbb torna-tanítás meg sem közelíti a célt, melyet a „Tanterv“ kitűz: Az erő és ügyesség összehangzatos fejlesztése, a fejlődés előmozdítása, az iskolai hosszas ülés káros hatásának ellensúlyozása, az akarat erősítése stb. oly fontos és elérhető célok, melyekért nem szabad sem az időt, sem a fáradságot kimélni.

Hányszor hallunk panaszt a szellemi túlterhelésről és hogy ez nem alaptalan, mi zsidó tanítók tudjuk legjobban; mert a mi növendékeink a rendes óraszám felül még a helyi viszonyokhoz képest 6—15 órai vallástanításban is részesülnek. Küzdelmünk ez óraszámnak csökkentésére, vagy legalább fokozásának megakadályozására eddig eredménytelen, hiszen már kész a bővített hitoktatási tanterv. Így tehát egyedüli eszközünk a túlterhelés ellensúlyozására a gyermekek testének edzése, a torna lelkiismeretes, intenzív tanítása.

Különben is az a megfigyelésem, hogy évről-évre gyengébb szervezetű gyermekek kerülnek az iskolába. Pontos statisztikai adataim bár még eddig nincsenek, mihelyt meglesznek, közölni fogom őket. Próbálják meg a kartársak: mérjék meg néhány éven át az I. osztályú tanulók súlyát és magasságát, félek, hogy az összehasonlítás igazolni fogja megfigyelésemet. Nem állítom, hogy ez az emberiség degenerációjának következménye, hanem egy igen szomorú jelenség, melynek megszüntetéséhez mi tanítók nagyban hozzájárulhatunk, ha testgyakorlás céltudatos és lelkiismeretes tanítása által erősebb nemzedékeket igyekszünk nevelni.

Honnan ered sok tanítónak idegenkedése e tárgytól, azt csak sejtem, de határozottan nem tudom. Vannak olyanok, kik nem bíznak tanításuk eredményében, azt képzelik, hogy nem ismerik a tárgyat; de vannak olyanok is sokan, kiknél a tárgy és módszere ismeretének hiánya szomorú valóság.

Hadd mondjak el erről egy példát, melyet magam láttam. Egy fiatal tanító torna-órát tartott az iskola kavicsos udvarán. Harmadik vagy negyedik osztály volt. A tanulókat egyenkint felállítja négyes sorokba. Eltelik egy negyed óra. Azután nem tudom milyen vezényszavakkal — ablakból néztem, nem hallottam — a következő gyakorlatot végeztette: 1. guggolás, 2. mellső fekvőtámaszba ugrás. A sorok közt járkál s néha a kezében levő pálcával igazítja a gyakorlatot. Akiknek hátat fordít, felugrál, mert a kavics szúrja a kezüket. 3. Guggolásba ugrás, 4. állás. Teljes husz perc telt el, míg a gyakorlatot egyszer elvégezték, melynek háromszori ismétlése után vége volt a torna-órának. Természetesen az ilyen óra kin tanítónak, gyermeknek egyaránt és az észszerű testgyakorláshoz semmi köze.

Nehéz a torna-tanítás, az igaz, de ha jó fegyelmet teremtünk s a gyermekeket kintás nélkül állandóan foglalkoztatjuk, meggy simán, a tanító tulságos kimerülése nélkül, különösen, ha maga az osztálytanító tanítja. Ha nem ismeri eléggé a tanmenetet, vegyen egy jó vezérkönyvet, melyben úgyszólván óráról-órára megtalálja a végzendő anyagot és annyi módszertani utasítást, hogy a gyakorlott tanító boldogulhat velök.

Maga az új Tanterv is eléggé részletes utasítást ad. Meghatározza minden egyes osztály számára a végzendő anyagot, sőt a rend- és szabadgyakorlatokhoz módszertani utasítást is ad. Ami az anyagot illeti, nem köti meg teljesen a tanító kezét; megengedi, hogy a helyi viszonyokhoz mértén maga állapítsa meg a részleteket.

A fősulyt elemi iskolákban mindenesetre a játékokra és a szabadgyakorlatokra kell fektetni. A rendgyakorlatok nem képeznek önálló célt. Szergyakorlatok közül csak olyanokat végeztetek, melyek a baleseteket lehetőleg kizárják. Épen ez okból fölöslegesnek találom az elemi III.—IV. osztályban a mászórudak használatát.

Szükségesnek találtam ezeknek hangsúlyozását, már csak azért is, mert nem minden iskola tornaterme van szerekl kellően felszerelve; sőt sok a olyan iskola is, melynek tornaterme egyáltalán nincs. De még ez sem zárja ki a játékok és szabadgyakorlatok taníttatását, mert ezek végezhetők, a téli hónapok kivételével, a szabadban, az udvaron.

Utasítást találunk a vezényszavakra vonatkozólag is. Ezeknek használatában nagyon sok tanító nem következetes, miáltal zavar támad a gyakorlat végzésekor. Ugyanazon mozgásnak ugyanolyan tömeg által való végzettetésekor, mindig ugyanazon vezényszavakat használjuk.

Fontosak még a testgyakorlás szempontjából a kirándulások, de legkevésbé sem szükséges, hogy azok csak tanulmányi szempontból rendeztessenek. A „Tanterv“ tanulmányi kirándulást nem is említ. Tartsunk kirándulásokat minél gyakrabban; kis gyermekekkel tehetünk 1—2 órai, nagyobbakkal 3, sőt 4 órai utat is, anélkül, hogy őket tulságosan kimerítenénk. A sok ismeret,

melyeket a gyermek ilyen alkalmakkor szerez, önkénytelenül is a tanulmány céljait szolgálja.

A testgyakorlás tanítása már az első osztályban kezdődik, de csak a harmadiktól rendszeresen. Az I.—II. osztályban, mint a Tanterv mondja, „csak a rend fenntartására és a tömeg szükséges vezetésére” szolgáló előkészítő rendgyakorlatok taníttassanak. Az előirt óra, nagyrésze játéokra fordítandó. Szabadgyakorlatok a rendes órán kívül naponta végzendők az osztályban, egyrészt a hosszas ülés fáradsalmának ellensúlyozásául, másrészt pedig, hogy kapcsolatot teremtsünk az óvodai és a népiskolai testgyakorlás közt.

Budapest.

Szenes Kálmán.

Eleven ABC.

Valahányszor új olvasás-tanítási módszerről hallok, — ami mostanában igen sűrűn esik meg — mindig eszembe jutnak *Vogel*, német paedagógusnak szavai: „Senki sem állíthatja, hogy az írás és olvasás volnának az iskolázást kezdő gyermek számára a legtermészetesebb tantárgyak. Sőt, a legtermészetellenesebbek. Most lép ki a gyermek az ő derült gyermekvilágából, mely telve van virággal és napsugárral. Ott ártatlan játék, minden fényes után való kapkodás, csak a környezetében levő legfeltűnőbbre való figyelés és itt hirtelen piciny, mozdulatlan betűk, egyik olyan hasonló a másikhoz, olyan merev, a gyermekszemnek olyan idegen. Képzeljétek csak el a gyermek lelkét!” Fényes összefoglalása ez ama nehézségeknek, amelyekkel a tanítónak az olvasás tanításánál meg kell küzdenie.

Mostanáig a hangoztató módszer volt az eszköz ezen nehézségek leküzdésére. Tagadhatatlan, hogy ez a módszer a legtökéletesebb, mert a gyermek pszichológiáján épült fel és egészében egyöntetű rendszer. Ha jól alkalmazzák, a normális gyermek egészen biztosan megtanul olvasni.

De viszont tény az is, hogy a legjobb alkalmazás mellett is száraz marad, a szavak hangokra való szétbontása és hangokból való összerakása. Ezért történik annyi kísérlet az olvasástanításának könnyebbé, érdekesebbé való tételére. Így keletkezett a fonomimika, a jelképes, hangutánzó stb. módszer. Ha nem is ismerjük el, hogy ezek önálló módszerek, hiszen csak *ügyesen összegyűjtött és felhasznált fogások*, annyit azonban már ma, mikor még csak kialakulófélben vannak, meg kell állapítanunk, hogy az olvasás-tanítás ügyét egy jelentős lépéssel előre vitték. A fonomimika eszünkbe juttatta, hogy a gyermek emlékezetében levő kép, amit látásával és hallásával szerzett, nem elég erős. Támogatjuk a cselekvés emlékezetével: megengedjük a kabát rángatását. A jelképes mód a látás, a hangutánzó a hallás emlékezetét erősíti.

Ezek az elért eredmények adták *Kálmán Márton*, fõv. tanítónak, azt a gondolatot, hogy használja fel mindazt a jót, ami ezekben a tanítási módokban egyenként megvan, egészítse ki a saját fogásaival és készítsen olyan taneszközt, melynek használata erőmegtakarítás a tanítónak, mulatság és élvezet a gyermeknek. Taneszköze részeinek összeválogatásánál három szempont vezette *Kálmán Márton*; 1. a szemléltetés elve; 2. a tanítás játszivá tétele; 3. a tantárgyak kapcsolása.

Feladatát sikeresen oldotta meg. Szemléltetésül felhasznál olyan tárgyakat, melyek formára a tanítandó betűhöz hasonlóak és annak hangjával is valami összefüggésben vannak. Pl. az „r” betűből előállít egy rácsot: r-r-r. A gyermek rögtön ráismer. Most egy dalocska segítségével, melynek refrainje a megtanulandó betűnek a hangja, hangoztató gyakorlatokat végeztet, úgy, ha a rácsnak az első részét, az „r” betűt leveszi, csak a refraint énekelik. Azután odaadja a betűt a gyermekeknek. Ezek megnézik, megtapogat-

ják a formáit, érzik a súlyát, vagyis megismerik úgy, ahogy azt semmilyen kép segítségével megismertetni nem lehetett volna.

Az „n“-t kis piros nadrág, a „b“-t balta, az „u“-t ugató kutya, (melynek nyitott szája az „u“ alakját adja) segítségével tanítja. Az m ismertetésére szolgál a fekete *mumus*, mely kinyújtott karjaiban lefelé álló háromságú villát tart. Az alak a villákkal együtt mutatja az m jellemző vonalait, míg az a levehető villák három ágán is szemléltethető. Az egész kedves a gyermek előtt, mi a figyelem élénkítésére szolgál. Az olló egyik levehető karikája adja az o betűt stb.

Ha a gyermek a betűt már jól ismeri, a tanító a szekrényre alkalmazott olvasótáblára akasztja azt fel. Persze, hogy a tanító nem mulaszthatja el az alkalmat, pl. az „n“ (nadrág) tanításánál a ruháról, a ruha tisztaságáról, rongyos ruháról stb. beszélgetni. Ez a kapocs a beszéd- és értelemgyakorlatokkal. De még a számolással is össze lehet kötni. Pl. hány szára van a nadrágnak? Hát kettőnek? stb. Jó szolgálatot tesz itt a szekrényhez alkalmazott kis számoló-gép.

Ha a kifüggesztett tárgyakat lerajzoltatjuk, az új tanterv követeléseinek is eleget teszünk. Sőt a slójd is gyakorolható ezzel kapcsolatban. A tárgyak elkészíthetők agyagból, a betűk meg papírból.

Az összeolvasást is elősegíti *Kálmán* készüléke. Az olvasótábla egyik sorának mindkét végén függ egy-egy betű. Ha ezeket egymáshoz toljuk, vagy a gyermekekkel tolatjuk, mintegy szemléltetjük az összeolvasást.

Ilyen elmésen van összeállítva az egész „Eleven ABC.“ A tárgyak nagy része hangot is ad, nem törekeny anyagból való és így valósággal kitűnő játékszer a gyermek kezében.

Budapest.

Balla Bernát.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Dolgozatjavítás. A dolgozatjavítás igen fontos része a tanításnak. Nem az ortográfiai hibák javítására gondolunk, melyeket a tanulók egy szójegyzék alapján maguk is javíthatnak, úgy, hogy a tanítóra csak az utólagos átnézés várna. A füzetek kieserélését is ajánlhatjuk, miután régóta megállapított igazság, hogy az ember más szemében könnyebben veszi észre a szálkát, mint a sajátjában a gerendát. A javítás főfeladata azonban annak megállapítása, vajjon a használt forma megfelel-e annak, amit a tanuló a leírásnál gondolt, tehát a képzelet és kifejezés, a szándék és a siker egyetértése. Mert írni annyit tesz, mint valamit úgy előadni, hogy mindenki, aki elolvassa, ugyanazt gondolja, mit az író gondolt. Az író véleménye, gondolata rendszeren helyes, a kifejezése azonban igen gyakran hamis. Ha a gyászba borult apa jelenti: „Tegnap a jó Isten Pali fiunkat fogai miatt magához vette“, igen helyesen gondolkozott és mégis egész hamis dolgot írt. Ha egy egyszerű ember ül az íróasztalhoz, hogy egy csaló kereskedőnek megmossa a fejét, egészen jól tudja, miről van szó, témájáról egész tiszta fogalmai vannak és mégis igen gyakran úgy ír, hogy a levél olvasója nem tudja, mit gondolt az írója. Aki egy kicsit megfigyelte az iparosok és katonák leveleit, vagy figyelemmel olvasta akárcsak azokat a mulasztásokat igazoló cédulákat, melyeket a szülők az iskolába küldenek, tudna erről eleget mesélni. Lépten-nyomon találkozunk ellentmondással gondolat és kifejezés közt. Tagadjuk tehát ama vélemény igazságát, mely szerint a gyermekfogalmazvány főhibája a szemlélet hiányossága volna és ezzel szemben azt állítjuk, hogy a főhiba a kifejezés mód hiányossága. Tanítványainkat oda kell juttatnunk, hogy amit helyesen gondolnak, azt helyesen le is tudják írni, mert ez a fődolog. És ez irányban igen sokat tehet a javítás.

De miképen történjék ez a javítás? Véleményünk szerint a tanító otthoni feladatjavítása egy szükségtelen rossz. Nem akarunk ezuttal ezen munka lélek- és idegölő voltára rámutatni, sem azon gondolatnak kifejezést adni, hogy nemcsak a tanulók, hanem a tanító számára is kell, hogy létezzék egészségtan és hogy ezen egészségtan

első parancsának így kellene hangzania: Tilos minden munka, mely a tanítót az idiotizmusra vezeti. Mindenki közülünk a lehető legtöbbet dolgozik a gyermekképzés érdekében. De ha munkaközben folytonosan azon meggyőződés bántja, hogy hiába-való munkát végez és hogy a javítás tényleges nyereségét, százszorta könnyebb módon tudnók elérni, akkor e munka lelki és testi kínná válik. Vizsgáljuk csak meg a dolgot közelebbről.

A tanuló úgy ír, ahogy tud. Ha mégis stilisztikai hibákat tesz, az tudatlanságból történik. Jelenleg nem tudja jobban. Most a javítás különböző módja lehetséges.

Először: aláhuzzuk az illető helyet és a hiba javítását a tanulóra bizzuk. Ezen esetben azonban a tanuló rendesen nem tudja, hogy mit csináljon a vonással. Nem érzi a hibát, különben el se követte volna. Ha mégis „javít,” legtöbb esetben ismét hamisat ír. Hányszor törtük a képzőben is azon a fejünket, mit jelent ez vagy az a vonal. Ha nem akadtunk rá, nem javítottunk. De ha javítottunk, hányszor hallottuk megdöbbenéssel, hogy a javítás új hiba volt. Ugyanilyen helyzetben van a népiskolai tanuló is. Tehát vonalat húzni magyarázat nélkül, hamis.

Másodszor: a tanító a javítást a hibás hely fölé írja és a tanuló lemásolja. Ezen esetben azonban a tanuló nem tesz egyebet, minthogy egy pár helyes szófüzést vagy néhány helyes mondatot leír. De hiszen elérjük ugyanezt, ha arra bírjuk őt, hogy az olvasókönyvből vagy máshonnan írjon le valamit. Ott is csupa helyes mondat van. Minek kell nekünk otthon ezért a javítással bajlódni?

Igaz ugyan, hogy minden témának megvannak a maga külön stilisztikai sajátosságai és hogy mindegyik különleges szófüzésekre és hibákra ad alkalmat. De viszont az is igaz, hogy ezen különlegességek pehelykönnyűek a nyelv nagy egészéhez képest. És ha az illető hibák közül egynéhányat nem is javítunk ki tüstént, a haladó tanítás folyamán, gyakran rövid időn belül, ezt is elintézzük könnyű szerrel és a szegény tanító megspórolhatta volna a fáradságot. Meg kell szabadulnunk azon hiedelemtől, hogy a fogalmazvány csak a nyelvóráknak lehet eredménye. Az egész tanítás termékenyíti ezt meg, minden órában beszélnek helyesen, minden anyagot foglaltatunk össze és mindegyik gyarapítja a gyermekek szellemi tőkét. Evvel pedig növekszik folyton a kifejezőképesség is a fogalmazvány számára.

Harmadszor: a tanító javítja a feladatokat otthon és az osztályban megbeszéli a hibákat. Ezen módszerben csak egy a helyes, t. i. a hibák megbeszélése. Az otthoni javítás fölösleges, mert a tanító anélkül is meg tudja találni a hibákat az osztályban és mert a hibák megbeszélése mindkét esetben csak egyféleképpen történhetik. Az ellenvetés, hogy a tanító otthoni javítás közben a legrosszabb füzeteket elkülöníteni és a legmarkánsabb hibákat az osztályban való megbeszélés végett összeállítani tudja, nem állja meg a helyét. Egészen jól ismerjük tanítványainkat és előre tudjuk, hogy melyiktől várhatunk valami jót és melyiktől rosszat. És ha ezen javítás mellett egy hibát tényleg nem beszéltünk meg, ezt a tanítás további folyamán, mint már említettük, még lesz alkalmunk elintézni. A nyelvoktatásban a dolog másképpen áll, mint más tárgynál. Ha valaki abban a földrajzi órában, melyben a hindosztáni alföldet beszéltük meg, hiányzik, ebből nem tud meg semmit, mert erre csak egyszer-kétszer kerül a sor. De ha egy bizonyos stilisztikai hibát most nem beszéltünk meg, megbeszéljük 8 vagy 14 nap múlva egy másik fogalmazványban, vagy kijavítjuk a földrajzi vagy történeti vagy természetrajzi órában, vagy beszélgetés, vagy olvasás közben. Hiszen a nyelv nem külön tanítási szakma, hanem keresztül huzódik minden tanítási anyagon, állandó viszonyban van az étellel és összekeveri és elintézi az egész tanítás alatt és számtalan más alkalommal az összes stilisztikai eseteket. Leginkább pedig nem tartjuk helyesnek, hogy a tanulóknak hibás mondatoknak összefüggéstelen gyűjteményét mutassuk be. Határozottan stilisztikai egészlet kell neki hallania és nemcsak rossz, hanem főleg jó mondatokat, nemcsak hamis, hanem mindenképpen helyes kifejezéseket, hadd nyerjen fogalmat egy gondolatsor tagjainak helyes összefüggéséről. A rossz tanuló jobb tehetségű társainak felolvasásra került fogalmazványaiból többet tanul stilusa számára, mint a remekírók értekezéseiből, melyekkel az olvasási órában megismerkedik. Mert tehetségesebb tanuló társai stilusa csak kevésbé jobb, mint az övé, elérhető példa gyanánt áll előtte, mely őt az utánzás lehetőségével izgatja. Irodalmi nagyságaink előadási módja pedig olyan magaslaton mozog, melyet a legtehetségesebb tanítványaink sem érhetnek el még a legnagyobb küzködés árán sem. A gyengetehetségűek számára pláne ezek nem is képezhetnek utánzandó pél-

dákat. Jó osztálytársainak dolgozatai kedvesebbek és stilisztikailag hasznosabbak számára. Ha tehát helyes, hogy nem egyes rossz mondatokat, hanem egész dolgozatokat olvassunk és beszéljünk meg, nem látjuk be, hogy minek kell a tanítónak ezeket előbb még otthon is elolvasni. Minden előkészület nélkül, *prima vista*, is el tudja majd olvasni az iskolában.

Az egyedüli javítás, mely tényleg hasznos, a szóbeli osztályjavítás. Ennél egyes dolgozatokat felolvasunk és az egész osztály kritikája alá bocsátjuk. A nyelvtani, logikai, statisztikai és esztetikai hibákat, a kihagyás, túlzás és összekötés hibáit, melyek a tanulóknak is feltűnnek, velük találtatjuk el, a többieket javítja a tanító és a különösen feltűnő vagy nehéz esetekhez rögtön néhány szóbeli gyakorlatot fűz, melyek a hiba ismétlődését akadályozzák. Ilyen órák után, melyekben az osztály igen élénk részt vesz, a tanulók azt a határozott érzést nyerik, hogy nyelvileg és stilisztikailag növekedtek egy darabbal. Az, hogy a tanulók kiknek dolgozataik felolvasásra kerültek, utólag kijavítják-e a hibákat, vagy sem, egészen mellékes. A hibákat a közös osztálykritika alapján megismerték, nyelvtudásuk az új esetek által élesedett. Evvel a korrektúra megtett mindent, ami tőle követelhető. Pozitív befolyást a tanuló írásbeli előadásmódjára a javítás nem gyakorolhat. Utólag tisztítólag hat. Ez fontos is, de nem minden.

Ellenben azt gyanítjuk, hogy az otthoni dolgozatjavítás ludas a fogalmazás tanításának sikertelenségében, m. p. azért, mert az ettől való félelem a fogalmazás olyan pontos előkészítését vonja maga után, hogy a tanuló önálló dolgozathoz nem is juthat. Rosszabbat pedig nem tehetünk, mintha a tanuló önmunkálkodását lehetetlenné tesszük. (*Die deutsche Schule.*)

* * *

A térkép használata. Az első, aki a földrajzi oktatást követelte, *Comenius* volt, ki már az *Orbis Pictus*-ban kívánta, hogy a két legalsó fokozatban, a *schola materna* és a *schola vernaculá*-ban beszéljék meg az ég boltozatát, a föld kerekességét, a világtenger és a világrészek mozgását, Európa országait és különösen a szűkebb hazát. A szava azonban pusztába kiáltó szó volt. A szász-góthai herceg, *Jámbor* Ernő 1648-ban próbált Comenius követelésének érvényt szerezni, midőn azt kívánta, hogy egy több tanítóval rendelkező iskolában a honismertetést is tanítsák. m. p. *szemlélet* útján. A négy világtájat a templomban lehet szemléltetni, miután az oltár rendesen kelet felé néz. *Bock* Frigyes Sámuel egy lépéssel tovább megy és 1744-ben megjelent művében: „*Wohlunterrichteter Dorf- und Landschulmeister*“-ben legalább 3 térképet követel.

Egész más úton haladt *Rousseau*, ki Emiljével beutazza és átkutatja a vidéket és csak azután készíti „igen egyszerű térképet.“ *Tobler*, Pestalozzi tanítványa, néma térképet használ, amelyen csak betűk, számok és jelek vannak, de nevek nem. Evvel a gyermekeket kényszeríteni akarja, hogy nem a szavakat, hanem a dolgokat tanulják meg. *Curtmann* 1846-ban minden gyermek kezébe atlaszt kíván adni, míg a fali térképet fölöslegesnek tartja.

Látjuk tehát, hogy mindazon kívánságok és nézetek, melyeket a földrajzi tanítás keretében most hangoztatnak, nem újak és már régóta úgy az elméletben, mint a gyakorlatban megvannak.

Milyen legyen az iskolai atlasz? Első követelés az, hogy hű mása legyen a fali térképnek, úgy, hogy ez csak nagyobbodása legyen az atlasznak. Ebből az is következik, hogy az összes gyermekeknek egyforma atlaszuk legyen. Miután az atlasz sem más, mint olvasókönyv, joggal követelhetjük, hogy egy osztályban csak egyfélét használhassanak, különben sok zavar áll be a tanításban,

Ajánlatos továbbá, hogy a térkép ösztérkép legyen és ne használjanak a gyermekek külön politikai és fizikai térképet. Ez elválaszt egymáshoz tartozó fogalmakat és a gyermek pl. nem tudja, hogy valamely hegység mely országhoz tartozik. Nagyon előmozdítja a szemléletet a reliefrendszer. A térkép olyan legyen, hogy a gyermek, mintegy léghajóból szemlélhesse az országot és tényleges hegyet, folyót, várost és tartományt lásson. A világosság és árnyék változatossága plasztikusan hat a szemlélőre és egy helyesen konstruált térkép líven utánozza a természetet.

A néma térkép használata nem ajánlatos a népiskolának. Az előirt tananyag bősége mellett evvel csak oly lassan lehetne haladni, hogy célunkat el nem érhetnők. De csak igen kevés, csak a legszükségesebb adatok legyenek a térképen, miután a

tulterhelt térkép megnehezíti a tárgyak felkeresését, az anyag ismétlését és káros a szemnek is. A helységek válogatásánál nemcsak nagyságuk, hanem földrajzi, történelmi és gazdasági jelentőségük is tekintetbe jő.

A térkép használatának idejére nézve legjobb előbb egy bizonyos anyagot elvégezni, azt a fali térképen megbeszélni és csak azután a kézi atlaszhoz nyulni.

A térképolvasás nehéz dolog, amit a gyermek nem tud ám magától megtanulni, hanem lassan rá kell vezetni. A gyermek hozzá van szokva mindent az arcszinen vagy oldalról nézni, míg a térkép felülről ábrázolja a tárgyakat. Ehhez egy kis előkészítés kell. Előbb az iskolában szemléltetjük a legegyszerűbb tárgyakat felülről. Azután kivezetjük az osztályt a szabadba és kis magaslatról mutatjuk meg a falut vagy városrészt. Ezt az alkalmat fel lehet használni arra, hogy a gyermekeket a vidék szépségeire és sajátosságaira figyelmeztessük, hogy szépségérzetük fejlődjék és kedélyük képződjék. Mindjárt a színhelyen a tanító képet rajzol a látottakról. Ez a rajz azután a táblára jön, hol éppen úgy megbeszéljük, mint künn. A kép persze kisebb mint a valódi vidék. Erre figyelmeztetjük a gyermekeket és megmagyarázzuk a különböző vonalak, pontok, színek jelentőségét, úgy hogy lassanként átmegyünk a valóságból a térképre. A nagyság fogalmát legjobb úgy gyakoroltatjuk, hogy összehasonlítjuk a távolságot idegen országban ismert távolságokkal.

Hogyan olvassanak a gyermekek a térképen? A térkép olvasókönyv. Az olvasókönyvben nem elégszünk meg azzal, ha a gyermek ismeri a betűket és szavakat és tud mondatokat olvasni, hanem azt akarjuk, hogy az olvasott anyagot el is tudja mondani, tehát a szellemi tartalmát is ismerje. Épp úgy áll a dolog a térképolvasásnál. Nem elég tudni: a vonal folyót jelent, a hegy 4000 m. magas, a város nagy város; az olvasmány szellemét is fel kell fogni. Egy helyiség fekvésénél pl. le kell olvasni: mely földrajzi hosszúság és szélesség alatt fekszik, mely égaljban van? Tudni kell, hogy az országnak természetes vagy mesterséges határa van-e? A térképolvasás örökös *Miért?* és *Mert?* játék legyen? Miért kanyarodik a Tisza? Miért fejlődött Szeged iparvárossá? Hogyan lett Budapest főváros? Ez az, amit „a sorok közt való olvasásnak” lehetne nevezni.

Segíti a földrajzi tanítást és a térkép használatát a térképrajzolás. Szükséges kisebb-nagyobb kirándulások és utazások rendezése. Az állat-, növény- és ásványország objektumait bemutatni szintén ajánlatos. Földrajzi képek is jó szolgálatot tesznek. Szintén jó haszonnal jár illusztrált lapok és képes levelezőlapok használata. (Aus der Schule — für die Schule.)

* * *

A Magyar Tanítók Otthonának pedagógiai szakosztálya felolvasó ülést tartott **Barna** Jakab elnöklete alatt január 27-én, melyen lapunk munkatársa, **Dőri S. Zsigmond**, a pesti izr. árvaház polgári iskolájának tanára, érdekes és a figyelmet végig lekötő felolvasást tartott, *A gyermekhazugságok lélektana* címén. A felolvasásnak alapgondolatait a következőkben ismertetjük: A gyermekhazugság tanulmányozásánál több módszer ismeretes; a *tömeges módszer*, mikor vizsgálatainkat a gyermekek egy egész tömegére terjesztjük ki. Az ilyen vizsgálatok nem lesznek egészen szabatosak és minden részletükben megbízhatók, de általános útbaigazítást és felvilágosítást mégis adnak; b) a gyermek erkölcsi állapotáról egy másik módszerrel, az u. n. *egyéni módszerrel* győződhetünk meg, mely abból áll, hogy egyes gyermekeket figyelünk meg születésük első percétől teljes szellemi és erkölcsi kifejlődésükig.

Mi a hazugság? Hazudni annyit tesz, mint az igazságot tudatosan és szándékosan elferdíteni vagy elhallgatni. A hazugság kimondásánál három aktust különböztetünk meg: 1. az esemény vagy jelenség megfigyelése; ez a hazugság *objektív* része; 2. a megfigyeltnek elménkben való feldolgozása, ez a hazugság *szubjektív* része; 3. a megfigyelt előadása, ez a hazugság *dialektikus* része.

Kemsies 10 csoportra osztja a gyermekhazugságokat: 1. A játékhazugságok, mely a gyermekek játékaiban, tréfáiban, tettetéseiben, ravaszkodásaiban és egyéb csínyjeiben nyilvánkozik meg. Ezek tulajdonképpen nem is hazugságok és ezeket nem is szükséges komolyan venni.

2. A szuggesztív-hazugságok, vagy téves bemondások, melyek rendesen a kérdező felnőtt ember rovására irandók.

3. Tárgyi tévedések, amikor a gyermek nem jól látta a tárgyat, amelyről val-

lomást tesz, vagy emlékezete hagyta cserben, vagy pedig ítélőképessége fogyatékos.

4. Hazugságok, melyek megengedhető vagy legalább menthető okokból, mint félelemből, zavarból, dicsekvésből követték el.

5. Ha a hazugság nemtelen motivumokból, mint önzés, dac, irigység, boszúból származik.

6. Ha a hazugság nemes motivumokból, mint szégyenérzetből, mások iránti odaadásból, egy felsőbb hatóság parancsára történik.

7. Állandó hazudozás, mint a gyermeki jellem főhibája.

8. Fiziologiai hazudozás, mely hisztérikus, epileptikus, paralitikus és moral inszanitiben szenvedő gyermekeknél fordul elő.

9. Kriminális hazugságok, melyek csalással, lopással, betöréssel, okirathamisítással, sőt gyilkolással kapcsolatosak.

10. Szellemileg fogyatékos gyermekek hazugsága.

Mennél jobban fejlődik a gyermek, annál több alkalma van a hazugságot környezetétől megtanulni. Szülők, testvérek, cselédek sokszor maguk tanítják a gyermekeket hazudozásra, néha csupa tréfából, néha a maguk példájával, úgy hogy mire a gyermek az iskolába kerül, meglehetősen előrehaladott ebben az ügyességben. Szinte csodálatos, hogy az ilyen apró gyermekeknél honnan veszi magát az a sok ügyesen kieszelt hazugság, melyet mi tanítók gyakran megfigyelhetünk. A nevelésnek fontos feladatai vannak ezen hiba kiirtásával szemben és az iskolának minden módot fel kell használnia, hogy ezen a téren eredményeket érjen el. A hazugság pedagógiája tehát kiegészítő része a hazugság lélektanának.

A felolvasást igen érdekes és magas nivón álló vita követte, melynek folyamán felszólalt *dr. Deutsch* Ernő, főv. gyak. gyermekorvos is, ki a tanítóság figyelmét a *gólya* meséjére kívánja irányítani és azon véleményének ad kifejezést, hogy mindaddig, míg nem írjuk a zászlónkra a „*Naturalia non sunt turpia*“ elvét, nem is küzdhetünk sikeresen a gyermek hazugságok ellen.

* * *

A tanulók önfegyelmzésének egy érdekes fajtája honosult meg Észak-Amerika sok iskolájában. Ezen rendszer, melyet Rooseveltnél is melegen ajánlott, 1897-ben lépett először életbe New-York egyik külvárosi iskolájában, melyben több mint 1000 gondozatlan tanuló járt. Az eredmény olyan volt, hogy rövid időn belül igen sok iskolában, többek közt Philadelfia és Kuba több mint 30 iskolájában honosították meg. Ezen rendszer szerint a tanulók választanak maguk közt polgármestert és tanácsosokat, törvényeket hoznak, kineveznek bíróságokat, elítélik törvényeik áthágóit pl. ilyen módon, hogy átok alá helyezik, mely idő alatt az illetővel senkinek sem szabad beszélnie, érintkeznie. Jellemző ezen szervezkedés hatására, hogy míg a „bevádolás“ különben nagy bűnnek tekintetik, egy fiu sem tartja rosszaságnak társa ellen a tanulóbiróság előtt vallomást tenni. Állítólag még a rakoncátlanabb elemekre is javítólag hat a „tanácsba“ való választás. „A fiuk annyit várnak a tanács tagjaitól!“ mondta nemrég egy fiu, kinek megválasztását a tanító az iskola romlásának tartotta. (*Vossische Zeitung*.)

* * *

Tanítóképzőintézet és a hang ápolása. A kurzusok korszakát éli most a pedagógia. Ez természetes következménye annak a szaktanítási rendszernek, mely mindjobban alkalmazást nyer. Minden tanítási szakma nagy irodalommal rendelkezik, módszere pedig folytonos áradozásnak van kitéve. Ha ezen kurzusok feladata, a résztvevőknek az újításokat és javításokat bemutatni, őket valami új céllal vagy tanítási eszközzel megismertetni, akkor ezen berendezés szükséges és előnyös. De ha a kurzusok olyan területen dolgoznak, mely a tulajdonképeni kiképzéshez tartozik, elvégeznek a tanítóképző azon munkáját, melyet az jobban és nagyobb sikerrel tudna elvégezni. Ilyen kurzusokhoz tartoznak azok, melyek a tanító hangjának iskolázását és kiképzését célozzák.

A tanító legbecsesebb tanítási eszköze a hangja. Becses dolgokra rendesen nagy súlyt szoktak fektetni; a tanító hangjánál azonban az ellenkezőt teszik. Bizonyosan minden embernek van hangja és minden utasítás nélkül használni is tudja. Az önkéntelen használat és helyes alkalmazás közt azonban óriási különbség van. Az éneklés természeti adomány, mely a legtöbb esetben minden iskolázás nélkül is ki-

fejlődne. És mégis itt már mindenki számára bizonyos utasítást tartanak szükségesnek; mindenki, ki az éneket életpályájának választja, több évi rendszeres és gondos kiképzésben részesül. Ennek következménye nem is marad el a pálya folyamán: az énekes orgánusának minden károsodása nélkül órákig képes énekelni, sőt még hangja sem fárad el tulságosan. Épp úgy áll a dolog a színésznél is: a legtöbbje alapos kiképzésben részesíti hangját. Azért a jó és képzett énekesek és színészek körében csak keveset találunk olyant, kik hangjuk elvesztése miatt kénytelenek pályájuknak idő előtt hátat fordítani.

De hogy áll a dolog minálunk? A torokbetegségek statisztikája keserves eredményt mutatna; nemcsak azt mutatná, hogy sokan korán hagyják el pályájukat, mert hangjuk meglagadja a szolgálatot, hanem azt is, hogy mily gyakran okoznak a légzőszervek betegségei korai halált. Igaz, vannak kurzusok és gyógyintézetek, melyek ezen bajokat elhárítják, melyek bennünket a hang helyes használatára tanítanak, amit utasítás nélkül nem tudhatunk. De mikor fordulunk ezekhez? Valljuk be őszintén: akkor, mikor már késő. Mindenki azt hiszi, hogy az ő hangapparátusa elronthatatlan és azért ilyen kurzus látogatását fölöslegesnek és céltalannak véli. Ha azután rekedtség, hangfáradság stb. állnak be, pilulákhoz és pasztillákhoz fordulunk. Kezdetben segítenek is. Folytonos használat folytán azonban elvesztik gyógyító hatásukat. Az akut rekedtség krónikussá válik. Ezen esetekben azután a hang gyógyítása és kiképzése lehetetlen. Azért a megelőzés itt is jobb, mint a gyógykezelés.

Ha tehát a hang iskolázása mindenkire szükséges, ha az előkészítés akar lenni a beszéléshez és tanításhoz, akkor a tanítóképző feladata erről gondoskodni. Ne mondják azt az ellenvetést, hogy ezáltal a tanítójelöltek tananyaga ismét bővül és hogy az már most is túl van terhelve; vannak ott tanítási területek, melyeknek a szűkítés és rövidítés csak használna; a szükségesnek pedig helyet kell szorítani, akár honnan vegyék is azt. (Pädagogische Zeitung.)

* * *

A gyermekítéletek csekély értéke. Kérdések által előidézett ítéletek nem érnek sokat; mert minden kérdés a finom hallású gyermeknek már előre mutatja az irányt, melyben a feleletnek mozognia kell. Sőt a kérdés igen gyakran akkor is ítéletre serkenti a gyermeket, midőn ő ilyet még meg sem alkotott magának. És igen sok esetben a gyermek egész más feleletet ad, mint adna akkor, ha teljesen tisztában volna érzelmeivel, csak azért, mert nincs elég ítélőképessége, hogy a reá ható érzelmek tömkelegéből el tudja választani a lényegest a lényegtelenről és nem tudja tekintetét a fődologra irányítani. Általában a gyermekítéletek leggondosabb gyűjteményéből is csak azt tudjuk meg, hogy mi tetszik a gyermekeknek és mi nem, de sohasem azt, hogy mi hasznos és mi káros számukra. Így tehát éppen úgy, mint más nevelési eszközknél, az ifjúsági iratok kiválogatásánál sem tarthatjuk magunkat első sorban ezen kérdéshez: Meg fogjuk-e nyerni a gyermekek tetszését vagy nem? Hanem a döntő csak ez a kérdés lehet: Szolgálatot teszünk-e evvel jellem- és egyéni képzésének, vagy nem? Erre a kérdésre pedig a gyermekek nem felelhetnek és csak a pedagógiai elmélet adhat itt tanácsot. Egyedül ez lehet a hivatott bíróság, mely az ifjúsági iratok kiválogatásánál dönthet és ha ezen döntés a gyermekek izlésének teljesen ellent is mondana, ez csak arra bírhatna bennünket, hogy az elméletet újabb vizsgálat alá vegyük, nem pedig arra, hogy annak illetékességét kétségbe vonjuk. (Jugendschriften-Warte.)

* * *

Ifjúsági könyvtárak. A herbarti pedagógiai egyesületnek a nyáron tartott közgyűlésén Hermann Tivadar, barmeni tanár tartott szép előadást az ifjúsági könyvtárakról. Előadásának alaptételei a következők:

1. A könyvek a tananyaghoz simuljanak és ezt mindegy kiegészítsék.
2. A sok fölösleges olvasás elkerülése végett csak a IV. osztályban kezdődjék az olvasás és 10 könyvnél többet egy évben ne osszanak szét.
3. A könyvek hatásuknál fogva megtanílják a gyermeket „olvasni“ és a könyvet megszeretni.
4. Súly fektetendő a jó izlés fejlesztésére.

5. Oly könyvek, melyek a nép közkincsét képezik, a gyermeké legyenek, pl. Robinson, mondák és mesék.

6. Csak gondosan kiválogatott, jó könyvet kell beszerezni.

7. Az irodalom remekművei, az elbeszélő és drámai természetűek egyaránt, képviselve legyenek a könyvtárban.

8. Szűnjék meg a kikölcsönzési kényszer.

9. A gyermekeknek több idő és alkalom adassék, hogy az iskolakönyveket is teljesen átolvashassák. (Der deutsche Schulmann.)

* * *

Iskolánk betegsége. Iskolánk ugyanazon betegségben szenved, mint a mai kor emberisége általában. Azt hiszi, hogy célját elérte, ha a fölötte hatás megelégedésére penzumát elvégezte, ha sokat tudó embereket képez, ha munkássága sokfélesége által tekintélyt szerez magának kifelé. A pompázás a fődivatos betegség, mely most iskolánkba belopódzott. Mindenféle kiállítás bizonyítsa, hogy mily szorgalmasan dolgoztak, mily sokat és szépet készítettek el. Igen gyakran az iskola vezető személyi dicsőségvágya a vállalkozás indítója és oka. De mennyi kellemetlenséget és bajt takar be az a diszköponyag! Minden munkálkodás végcélja az iskolaévig a tananyagot befejezni. Amellett törekszik az iskola az anyagot minél szebben és módszeresebben nyújtani. És nem lehet tagadni, hogy ebben a tekintetben iskolánk igen nagy haladást tett. Tervszerűen osztották fel a tananyagot és a gyermek felfogó képességéhez alkalmazták. Minden nap új módszerek tűnnek fel. Tetszetős és lehetőleg könnyen kezelhető edényekben találják a szellemi táplálékot. De az ételt izletesebbé tenni és a gyermeki izlésnek illő és megfelelő fűszert alkalmazni, a legtöbb esetben nem sikerült. Pedig ha az ételt úgy készítik, hogy az étvágyat gerjeszti, szívesen mondunk le a tálalás több vagy kevesebb kellemesebb formájáról. Iskolánk formákba van burkolva és anyagiságba van beékelve. A gyermek pedig természetesen bánásmód és a nap melegsége után áhítozik. Nem a tanító személyiséget nézi a gyermek, hanem annak szívélyességét és természetességét. Nem az, ki a legjobb vizsgaeredményt tudja felmutatni, ki kifogástalan füzeteket és rajzokat tud bemutatni, sem az, ki a legökéletesebb módon tudja az anyagot feldolgozni, érdemi meg a tanítás mesterségében a pálmát, hanem az, aki a gyermekekkel gondolkodni és érezni tud, ki örömet a tanításban, kedvet és ifjui erőt tud kelteni. (Reinisch-Westfälische Schulzeitung.)

* * *

Roosevelt Tivadar a tanítókról. Az amerikai nemzeti tanítóegyesület nemrég tartotta közgyűlését, melyen az Egyesült-Államok elnöke, Roosevelt Tivadar is résztvett, ki szép beszédben méltatta a tanítók működését. A beszédből kiemeljük a következő részletet: „Örülök, hogy alkalmam van a nemzeti tanítóegyesületet üdvözölni. Mert a demokrácia ezen hazájában nincs demokratább társaság, mint ez. Itt az egyik tag annyi, mint a másik, legyen az akár a legnagyobb egyetem elnöke, akár a legfiatalabb rekrutája annak a magasztos és tiszteletreméltó pályának, melynek feladatához tartozik a gyermekeket nevelni, kiknek némelyike hivatva lesz ezen nemzet sorsát intézni. Nem sokat mondok avval, hogy ezen köztársaság legjellemzőbb munkáját a nevelők végezték; Önök nélkül nem tudnók teljesíteni azt a legnagyobb feladatunkat, hogy magunk uralkodjunk magunk fölött. Olyan szolgálatot teljesítenek az államnak, mely nélkül a köztársaság nem állhatna fenn, midőn a különböző országokból idesereglett gyermekeket egygyé olvasztják. A tanítóság érdeme, hogy egy nép vagyunk, nem pedig veszekedő népek egy csoportja.“

* * *

A mannheimi iskolarendszer ellen foglal állást Fridtjuv Berg svéd pedagógus egy cikksorozatban, melyet egy svéd pedagógiai lapban közzétett. Fejtegetéseit a következőleg zárja be: A mannheimi rendszer a legnagyobb sablont készítő rendszer, mely valaha a pedagógiában előfordult. A gyermek egyénisége, amely mindenekelőtt lelki tulajdonságainak különbözőségében nyilvánul, a mannheimi rendszer szerint semmi jelentőséggel nem bír. Az egyedüli, ami ezen rendszer szerint mérvadó, a gyermek haladásának a foka. Erre irányul a gyermek, a tanító és az iskolavezetőség figyelme és az iskola célját egy befejezett és kikerekített iskolakurzus-

ban látja. Ez ellere szól a mély pedagógiai alapigazságnak, melyet már a vén Plutarchos is kimondott: A gyermek esze nem edény, melyet meg kell tölteni; hanem kályha, melyen tüzet kell gyujtani.

* * *

A szakfelügyeletről egy német lelkész a következő kijelentést tette: „Azt bátran mondhatom, hogy egy foglalkozási ág, mely néhány évtized alatt soha nem sejtett magasságig tudott emelkedni, amelyben annyira él a személyiség és a reábizott mű továbbképzésének eszméje; egy foglalkozási ág, mely megteremtette a modern pedagógiai tudományt, mely minden félreismerés dacára a legkedvesebb hozzátartozóink lelkébe plántálta az istenfélelem, haza- és emberszeretet magasztos gondolatait, megérdemli, hogy *magá felügyeljen magára*. Ez *más foglalkozásoknál annyira természetes*, hogy minden bizonnal a legnagyobb csodálkozást keltené, ha a tű mesterét egy cipésműhely fölé helyeznék, vagy egy szabóakadémia igazgatójául *Sachs mesternek* egy céhbeli társát választanák meg. (Pädagogische Zeitung.)

* * *

Ami egész, azt hagyd meg egésznek. A 19. század óta végzetes szétszedés és szétdarabolás vonult be a pedagógia céhszobáiba. Az iskolamesterek semmit sem hagynak meg egésznek: a természetrajzi órában szétszedik és szétdarabolják a növényeket, az olvasási órában a költeményeket és a hittani órában még az Úr Istent is. Nem csoda tehát, hogy a mi időnkben elveszett minden tekintély az erő, nagyság és szépség előtt. Amellett ezen módszer még nagyon unalmas is. Ha Homerust szétvagdalják, nem kell chloroformot alkalmazni, a költészet szelleme magától alszik el. Hagyjátok a tanulókat az egészet, mint egészet felfogni és reprodukálni és ők csodálkozni fognak, ha egy remekművet vagy nagy személyiséget megismernek. Általában a dolgok arra valók, hogy a tanulókra, nem pedig a tanuló, hogy a dolgokra hassanak. Mi azt hisszük, hogy minden leckéből disztárgyat alkotunk, ha mindent, amiben élet van, megöljük, lenyuzzuk, a holttestet pedig preparáljuk és kitömjük. Hagyjuk csak elevennek az élet; mert minden élőben csendes, de ellenállhatatlan erő lakozik, melyet a sok beszéd által csak gyengíthetünk. Mindenekelőtt hagyjuk a dolgokat saját maguk által hatni; az ifjuság lelke érzékenyebb mint a fotografáló lemez és a kedély sötét kamarájában a legjelentéktelenebb, leggyengébb benyomásokból is színes képek lesznek. (Neue Hamburgische Zeitung.)

TÁRCA.

A gőzgép százéves jubileuma.

Az emberiség mindig háládatlan volt feltalálói- és felfedezőivel szemben. Amerikát nem felfedezőjéről, *Columbus* Kristófról, hanem *Amerigó*-ról nevezték el, míg a nagyszellemű és lángelméjű Columbuszt bilincsekbe verve hozták haza. És vajjon ki említi *Irinyi*, a szegény debreceni chemikus nevét, aki a 19. és 20-ik század leghasznosabb, legszükségesebb és legelterjedtebb találmányát, a gyujtót adta az emberiségnek? Egy élelmes bécsi atyafi 100 koronáért vette meg a szegény ördögtől a találmány titkát. És míg Anglia az első póstabélyeg feltalálójának is szobrot emelt, addig szegény *Irinyi*-nek még a sirját sem jelzi valamilyes fejfa.

A gőzgép feltalálójával is hasonlóképen vagyunk.

Itt azonban distingválunk kell az állandó — egy helyen működő — ugynevezett stabill- és az önmagát tovahajtó, ugynevezett lokomotiv gőzgép között. Stabill-gőzgépet már 1696-ban épített *Sovery*, melyet *Newcomen* 1705-ben javított és a cornwallesi bányákban vízszivattyúzásra használt fel.

Watt James 1769-ben szabadalmat veszen az általa konstruált gőzgépre, amely 1—1.5 atmoszféra nyomásu volt.

Horbowler 1781-ben és *Murray* 1799-ben javítják *Watt* gőzgépjét.

Foulton Róbert az első, aki *Watt* gépét hajó mozgatására használja és

1807-ben bemutatja New-Yorkban az első gőzhajót, nagy lapátos turbinákkal felszerelve.

Az önmagát — automaticæ tovamozgató — lokomotív gőzgépet *Trewithick* kapitány konstruálta 1805-ben, vagyis száz évvel ezelőtt. Furcsa szerkezetű jószág volt a *Trewithick* szerkesztette gőzmozdony. Ventilje, dugattyuja, fent volt a kémény mellett és transmissió hengerkerekkel jött mozgásba. De azért szépen szuperált és húzta saját becsületéből a köszénnel meg-
rakott kocsikat a bánya szádájából. Ezt a mozdonyt javította *Stephenson* György és fia Róbert, 1814-ben.

Az utókor megfedkezett *Trewithickről* és csak *Stephensont* ismeri el a gőzmozdony feltalálójának. Személyszállításra a *Stephenson* mozdonyát is csak 1829-ben alkalmazták először Stockton és Darlington közt.

Németországban 1835-ben Nürnberg és Fürth közt építették az első vasutat, Magyarországon pedig 1847-ben utaztak először vasuton Pest és Vác közt.

Hogy a feltalálás pálmáját mégis *Stephensonnak* nyújtják, az onnan van, hogy a mai modern gyors- és expresszvonatok mozdonya és a *Stephenson* által 1814-ben szerkesztett mozdony közt alig van valami elvi eltérés. A Ganz vagy az Államvasutak gépgyárából kikerült mozdony mindenesetre tetszetősebb, karcsubb, kezelése praktikusabb, de szerkezete ugyanazon elven alapszik, mint a *Stephenson* mozdonyáé.

A British Muzeumban, Londonban, amely a világ legnagyobb tudományos intézete, alapította sir H. *Stoane* orvos 1753-ban, megvan még *Stephenson* első mozdonya. Rajta van egy hirlap 1814-ből, amely *Stephenson* kérvényével foglalkozik, amelyben koncessziót kér a kormánytól, hogy személy- és postaszállításra gőzmozdonya felhasználásával vasutat építhessen. E cikk többek közt a következőket mondja: „Megkérdeztük a tudományos akadémiát az iránt, vajjon *Stephenson* terve kivihető-e? Mire a tudós társaság azt felelte: „Bolondok házába való az az ember, aki azt állítja, hogy nagyobb közlekedési sebességet lehet elérni a mi váltott lovakkal haladó postakocsijainknál. Ha lehetséges is volna nagyobb sebességet elérni, úgy az abban a kocsiban ülő utazó agyrázkódást szenvedne, vagy lélekzési nehézségekkel küzdene, vagy meg is fulna.” Ime így nyilatkozott London tudós társasága *Stephenson* mozdonyáról 1814-ben. Mit szólnának e tudós társaság fizikusai a mai *Westinghoos*-fékkel felszerelt és *Pullman*-kocsikkal ellátott expresszvonatainkhoz, amelyek óránként 100 km. utat tesznek meg?

Debrecen.

Kúti Zsigmond.

EGYESÜLETI ÉLET.

Tudósítás.

A központi választmány január hó 24-én ülést tartott, melyből a következőket jelentjük:

Elnök: Kornfeld Gyula.

Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Balla Bernát, Bárd Rezső, Csukási Fülöp, Dőri S. Zsigmond, Győri Adolf, Kuttner Miksa, Mendl Lajos, Reif Jakab, Salamon Nátán, Tolnai I. Béla, és Wolf Ármin.

Távollétőket kimentették: Adler Simon, Léderer Ábrahám, Mandl Bernát, Müller Adolf, Ózer Zsigmond, Rózsa Ede és Schichtanz Ármin.

1. Elnök megnyitván az ülést, felolvastatja az 1905. december 28-án tartott ülés jegyzőkönyvét, melyet a választmány hitelesít.

2. Elnök a következőket jelenti:

a) *Schweiger Márton* ker. tanácsos, a magyar zsidóság egyik nagyérdemű vezére, az Országos Iroda volt elnöke, egyesületünknek tiszteletbeli és pártoló tagja és egykori elnöke, december hó 31-én elhunyt. A megboldogult a magyar zsidó tanítóságnak igaz jó barátja és jóakaró pártfogója volt. Egyesületünk gyászjelentést adott ki haláláról, választmányunk a temetésen küldött-ségileg vett részt és a megboldogult családjához részvétlevelet intézett, melyet ilencfalvi *Linczer Imre* úr a család nevében írásban megköszönt.

A választmány felállással jelzi mély gyászát; részvétének a mai jegyzőkönyvben ad maradandó kifejezést és az elnökség intézkedéseit jóváhagyja.

b) *Bródy Zsigmond* főrendiházi tag, a nagy alapítványairól országszerte ismert jótevő, egyesületünk tiszteletbeli tagja, január 6-án elhunyt. Az elnökség az elhunyt családjához részvétiratot intézett.

A választmány a megboldogult halála fölött érzett részvétének jegyzőkönyvileg ad maradandó kifejezést.

c) *György Aladár*, egyesületünk tiszteletbeli tagja, hazánk kulturtörekvéseinek lelkes bajnoka, január 16-án elhunyt.

A választmány a megboldogult halála fölött érzett részvétének jegyzőkönyvileg ad maradandó kifejezést.

d) *Bodrogi Ignác*, zentai igazgató, egyesületünk rendes tagja, rövid szenvedés után, január hó 11-én Budapesten elhunyt. A megboldogult egyesületünknek buzgó, munkás tagja volt.

A választmány részvétének a mai jegyzőkönyvben ad kifejezést, elhatározza, hogy a megboldogult özvegyéhez részvétlevelet intéz; egyben pedig 400 korona özvegyi segélyt utalványoz ki.

e) A múlt lapunkban kimutatott, az orosz zsidóüldözés áldozatai javára gyűjtött és hozzánk beküldött 83 kor. 24 fillért, a bpesti *Kohner Adolf* fiai cégnek küldöttük be, mely ezt nyugtázta. Tudomásul szolgál.

f) *Klingenberg Jakab* pécsi igazgató boldogult anyja: *Klingenberg-Lengyel Johanna* nevére tett alapítványának ez évi kamatait egy általa megnevezett árva gyermeknek kéri odaitéltetni.

A választmány ez értelemben határoz.

3. Az elnökség javaslatára a választmány néhai *Somlyai József*, a magyar tanítók Orsz. Bizottsága elhunyt elnökének siremlékére megindított gyűjtéshez 10 koronával járul.

4. Elnök beterjeszti az árvasegélyekre kiírt pályázatra beérkezett 11 folyamodványt.

A választmány alapos megfontolás után az árvabizottság és az elnökség javaslatára a következő árvasegélyeket ítélte oda:

I. Néhai *Deutsch Samu*, volt szegedi tanító *Ernő* és *Marcel* nevű apátlan-anyátlan 2 árvája részére 200 koronát, a lovag *Wechselmann Ignác* és neje szül. *Neuschloss Zsófia* árva-alapítványból.

II. Néhai *Friedl József* szikszói tanító egyik árvájának 100 koronát, a *Reif Jakab* árva-alapítványból.

III. Néhai *Fried József* trencsényi tanító *Zoltán* nevű árvájának 100 koronát.

IV. Néhai *Gang Lajos*, volt nagymegyeri tanító *Irma* nevű árvájának 100 koronát, a megyeri *Krausz Lajos* árva-alapítványból.

V. Néhai *Gerlóczi Gyula*, volt bajai tanító *Sándor* nevű fiának 100 koronát, az *Ózer Zsigmond* árva-alapítványból.

VI. Néhai *Gimes Simon*, volt miskolci tanító *Lajos* nevű fiának 100 koronát, a megyeri *Krausz Lajos* árva-alapítványból.

VII. Néhai *Lövinger Mór*, volt sárvári tanító *Aurelia* nevű leányának 100 koronát.

VIII. Néhai *Sebők Gábor*, volt tiszabadszalóki tanító egyik árvájának 120, koronát, a *Wahrmann Mór* árva-alapítványból.

IX. Néhai Stern Izidor, volt sásdi tanító *Szenes Jenő* nevű fiának 100 koronát.

X. Néhai *Schön* Mór, volt sátoraljaujhelyi tanító *Erzsébet* nevű árvájának 100 koronát, a *Singer* Izrael árva-alapítványból.

XI. Ugyancsak rendkívüli árvasegély címén 60 koronát szavaz meg néhai *Polnauer* Miksa vágujhelyi tanító *Elvira* nevű árvájának, a *Kohn-Schwerin* Ignác árva-alapítványból.

5. Elnök bemutatja a „*Lederer Ábrahám*” alapítvány kamataira kiírt pályázatra beérkezett 7 folyamodványt.

A választmány beható vita után elfogadja az elnökség által javasolt hármas jelölést; köztük *Margarethen* Izrael nyugdíjazott ungvári tagtársunknak első helyen való jelölését, ki leánykiházásítási segély címén kéri az alapítvány kamatait. *)

6. Elnök beterjeszti a „*Jókai Mór*” alapítvány kamataira kiírt pályázatra beérkezett 6 kérvényt.

A választmány beható eszmecsere után az okmányilag kimutatott, a magyarosítás terén évtizedeken át szerzett érdemeket figyelembe véve, jóváhagyta az elnökségnek következő hármas jelölését;

I. *Fischer* Lipót, Liptószentmiklós; II. *Krausz* Vilmos, Galánta; III. *Horn* Lipót, Bát.

A választmány az első helyen jelölt kartársnak itéli oda a „*Jókai Mór* alapítvány” ez évi kamatait.

7. A közp. választmány a következő segélyeket szavazza meg: 3 rendes tagnak betegsegélyképen összesen 180 koronát; 2 rendes tagnak rendkívüli segélyképen összesen 80 koronát. E segélyekből 4 tételt, 200 koronányi összegben a megyeri *Krausz* Lajos alapítványból utalványoztat ki. A választmány egyszersmind jóváhagyja az elnök által a múlt ülés óta utalványozott kisebb segélyeket, 7 tételt összesen 32 korona összegben.

8. A központi választmány új tagnak felveszi *Glück* Gyula, vágujhelyi 23 éves tanítót, utánfizetés kötelezettsége nélkül.

9. A rendes tagok névsorának megállapítására kiküldött bizottság nevében *Tolnai* I. Béla jelenti, hogy a bizottság a névsort összeállította, kihagyván azok neveit, kik 6 koronánál nagyobb összeggel vannak hátralékban és fizetési halasztást nem kértek, összesen 45 tagot. Egyben jelenti, hogy 11 tag fizetési halasztást kért; ezek közül 10-nek a bizottság a halasztást megadta, egynek pedig, minthogy nagyobb összeggel tartozik, 2 év óta semmit sem fizetett és a múlt évben kapott fizetési halasztási terminust sem tartotta be, a kért halasztást meg nem adta.

A választmány a jelentést jóváhagyja.

10. Az elnökség javaslatára a választmány *Pintér* Ignácnak, kit a múlt év elején a titkári teendők egy részének elvégzésével megbízott, buzgó és pontos munkásságáért elismerést és jegyzőkönyvi köszönetet szavaz; egyben pedig fizetését a múlt évre is visszahatólag 100 koronával emeli.

Az 1906. évi január hónapban befolyt tagdíjak és gyűjtések kimutatása.

a) Pártoló tagok:

	kor.		kor.
Chevra-Kadisa, Győr	10.—	Izr. hitközség, Ujvidék	10.—
Jánosi Engel József, Pécs	10.—	Izr. nőegylet, Zólyom	10.—
Dr. Herzog Manó, Kaposvár	10.—	Dr. Munkácsi Bernát, Budapest	10.—
Izr. hitközség, Besztercebánya	10.—	Dr. Singer Bernát, Szabadka	10.—
Izr. orth. hitközség, Pozsony	10.—	Dr. Venetianer Lajos, Ujpest	10.—
Izr. „ „ Szombathely	10.—		

*) *Léderer* Ábrahám a nevére elnevezett alapítvány ez évi kamatait az első helyen jelölt tagtársnak ítélte oda.

b) *Rendes tagok :*

	1906-ra kor.	hátr. kor.		1906-ra kor.	hátr. kor.
Adler József, Pécsvárad ...	—.	4. —	Glück Abr. Jakab, Radosna ...	—.	10. —
Adler Lázár, Békés ...	—.	8.	Glück Gyula, Vágújhely ...	—.	4. —
Alpár Mór, Zalatapolca ...	—.	8. —	Glück Mór, Mezőtúr ...	—.	8. —
Altmann József, Gyulafehérvár ...	—.	10. —	Glücksman Lipót, Sz.-Fehérvár ...	—.	8. —
Ardai Simon, G.-Szt.-Kereszt ...	—.	8. —	Gruber Jenő, S.-A.-Ujhely ...	—.	8. —
Ábrányi Aladár, Bpest ...	—.	8. —	Grünberger Izsák, Bácsstopolya ...	—.	8. —
Barna Jónás, Bpest ...	—.	4. —	id. Hartmann Samu, Budapest ...	8. —	—.
Baumhorn Ede, Szolnok ...	—.	8. —	Hercz Bernát, Kisjenő ...	—.	8. —
Bálint Dezső, Kurima ...	—.	8. —	Hegyi Ignác, Hajdunánás ...	—.	16. —
Barta Mór, Balassagyarmat ...	—.	4. —	Heller A. Lipót, Czabaj ...	—.	8. —
Bányai Ferenc, Léva ...	—.	8. —	Holzer Salamon, Németkeresztúr ...	—.	8. —
Bein Károly, Bpest ...	—.	8. —	Horovitz Jakab, H.-M.-Vásárhely ...	—.	8. —
Beregi Nátán, Moór ...	—.	10. —	Horváth Samu, Dombovár ...	—.	8. —
Berger Benő, Pozsony ...	—.	8. —	Kardos Bernát, Nyitraúrvák ...	—.	8. —
Berger Mór, Vác ...	—.	8. —	Kardos Dávid, Szerencs ...	8. —	—.
Berger Vilmos, Sárbogárd ...	—.	8. —	Kardos Samu, Szombathely ...	—.	8. —
Bernhard Mór, Trencsén ...	8.	—.	Kálmán Etelka, N.-Várad ...	8. —	—.
Bérczi Mór, Tata ...	—.	8. —	Kellert Lajos, Bpest, ...	—.	8. —
Biedermann Adolf, Eger ...	—.	8. —	Kellner Ignác, Siklós ...	—.	8. —
Biró Samu, Sopron ...	2. —	—.	Kemény K. Nyitraúrvák ...	—.	5. —
Blau Henrik, Pápa ...	—.	10. —	Klein Eliás, Pásztó ...	—.	10. —
Blum Salamon, Ujverbász ...	—.	8. —	Klein Gyula, Szombathely ...	—.	8. —
Blumschein Lipót, Esztergom ...	—.	4. —	Klein Lipót, Ujverbász ...	—.	10. —
Bogyó Simon, Ada ...	—.	14. —	Klein Salamon, Temesvár ...	—.	8. —
Bonyhádi Ignác, Szempe ...	—.	4. —	Knopfler Sándor, S.-A.-Ujhely ...	2. —	8. —
Borsovai Lázár, Mezőlaborc ...	—.	8. —	Kohn Bernát, Zimony ...	8. —	—.
Bresnitz Benjámín, Nyitra ...	—.	2. —	Kohn Miksa, Nagykároly ...	—.	8. —
Brett Mór, Balassagyarmat ...	—.	8. —	Kohn Simon, Zavar ...	—.	8. —
Bricht Manó, Holics ...	—.	8. —	Kohn Vilmos, Pozsony ...	—.	3. —
Brüll Salamon, Vágújhely ...	—.	4. —	Koralek Emil, Bpest ...	—.	6. —
Buchsbaum Ármin, Pozsony ...	—.	12. —	Kornstein Ignác, Högyész ...	—.	8. —
Bun Samu, Nagykanizsa ...	8. —	—.	Kovácsné Frank Katal., Kisvárd ...	—.	8. —
Büchler Hugó, Nagybecskerek ...	8. —	—.	Kozma Ármin, S.-A.-Ujhely ...	—.	3. —
Büchler Samu, Sasvár ...	—.	8. —	König Géza, Szegzárd ...	—.	4. —
Csajági Béla, Bpest ...	—.	4. —	Krausz Márk, Székesfehérvár ...	—.	16. —
Csukási Fülöp, Bpest ...	—.	12. —	dr. Krausz Sámuel, Bpest ...	—.	8. —
Décsi József, Érsekújvár ...	—.	8. —	Kürch Lipót, Trencsén ...	—.	8. —
Dénes László, Zombor ...	—.	8. —	Lácz Samu, Cegléd ...	—.	8. —
Donáth Dávid, Beled ...	8. —	—.	Ladányi Miksa, Bpest ...	—.	8. —
Döri S. Zsigmond, Bpest ...	—.	8. —	Lakner Mór, Eger ...	—.	6. —
Ehrenthal Mór, Nagyszombat ...	—.	8. —	Lang Izidor, Abauj-Szántó ...	—.	8. —
Erdész Gyula, Ács ...	—.	8. —	Léderer Ábrahám, Bpest ...	—.	8. —
Fejes Adolf, Verebély ...	—.	8. —	Léhner Lipót, B.-Bánya ...	—.	8. —
Feledi Mór, Bátorkesz ...	—.	10. —	Lendvai Fülöp, Kismarton ...	—.	4. —
Feuermann Márk, Szepesváralja ...	—.	8. —	Lengyel Samu, Homonna ...	8. —	—.
Fischer Ignác, Nyitra ...	—.	12. —	Lévai Izor, Bpest ...	—.	8. —
Fischer Mór, Nagybecskerek ...	—.	20. —	Leitersdorfer J., L.-Rózsahegy ...	—.	8. —
Fischerné Klein Etel, Zenta ...	—.	4. —	Liebermann Samu, Tokaj ...	—.	8. —
Fleischer Ferenc, Bajmok ...	8. —	—.	Ligeti Fülöp, Homonna ...	—.	12. —
Fleischmann J. Gyula, Bpest ...	—.	8. —	Lipkovics Emil, Kassa ...	—.	8. —
Fodor Márkus, Nagybélic ...	—.	4. —	Lipscher Jakab, Zsámbék ...	—.	8. —
Földes Samu, Szentés ...	—.	8. —	Lövy Mór, Igló ...	8. —	—.
Földesi Joákim, Budapest ...	8. —	—.	Mészáros Mór, Vágújhely ...	—.	8. —
Freund Bernát, Nagybittse ...	—.	8. —	Munk Béla, Trencsén ...	—.	8. —
Fried Zsigmond, B.-Bánya ...	—.	5. —	Nagel Samu, Sebes-Kellemes ...	—.	8. —
Friedmann Salamon, Bpest ...	—.	8. —	Nussbaum József, Pápa ...	—.	8. —
Frisch Gyula, Hajdusámson ...	—.	8. —	Pfeiffer Mór, Pápa ...	—.	8. —
Fuchs Vilmos, Szeged ...	—.	12. —	Pollák Joachim, Nagytapolcsány ...	—.	4. —
Galandauer Irma, Szabadka ...	—.	8. —	Polgár József, Szegzárd ...	—.	8. —
Galgóczi Ábrahám, Galgóc ...	8. —	—.	Polgár Mór, Trencsén-Teplitz ...	—.	8. —
Gál Simon, Galgóc ...	—.	8. —	Politzer Gyula, Enying ...	—.	8. —
Gárdos Mór, S.-A.-Ujhely ...	—.	8. —	Radó Vilmos, Bpest ...	—.	8. —
Gere Antal, Ozora ...	—.	8. —	Rakovszky Dániel, Vágszered ...	—.	8. —
Gipsz Ignác, Pöstyén ...	—.	12. —	Reichenthal Ármin, Téth ...	—.	8. —

	1906-ra kor.	hátr. kor.		1906-ra kor.	hátr. kor.
Révai Adolf, Bpest...	—.	8.—	Schwarcz Márk, Bonyhád...	8.—	—.
Révai Miksa, Keszthely ...	.	8.—	Steinwurtz Ignác, Nagyperkáta	—.	8.—
Róna Lipót, Bpest ...	—.	4.—	Streisinger Sándor, B.-Gyarmat	—.	6.—
Róna Jakab, Bpest...	—.	8.—	Szabó Jakab, S.-A.-Ujhely ...	—.	8.—
Rosenberg Salamon, Mátészalka	—.	4.—	Szalai Dávid, Bpest ...	—.	8.—
Róth Gyula, Ürmény ...	—.	4.—	Szántó Ede, Baja ...	—.	8.—
Roth Jenő, Érsekújvár ...	—.	4.—	Székely Lipót, Makó ...	—.	8.—
Roth Kálmán, Námesztó ...	—.	6.—	Székely Salamon, Ujvidék...	—.	10.—
Rotter Salamon, Bpest ...	—.	8.—	Szigeti Sámuel, Veszprém ...	—.	8.—
Rózsa Ignác, Bpest...	.	10.—	Szóllósi Jenő, Bpest ...	—.	8.—
Sasvári Béla, Pécs...	8.—	—.	Szücs Jenő, Bpest ...	—.	4.—
Ságh Alajos, Beregszász ...	.	4.—	Szücs Samu, Bpest...	—.	8.—
Sebestyén Manó, Bpest ...	—.	8.—	Tauszig Mór, Gyöng ...	—.	6.—
Serlegi Márk, Csurog ...	.	8.—	Tepli Armin, Vicsap-Apáti ...	—.	4.—
Singer A. Henrik, Bpest ...	—.	8.—	Tolnai Ábrahám, Ó-Szivác ...	—.	6.—
Sor Mihály, Bpest ...	—.	8.—	Vermes Arnold, Pozsony ...	—.	8.—
Spitzer József, Baja ...	.	8.—	Vajda Géza, Győr ...	—.	8.—
Spitzer Lipót, Bicske ...	4.—	—.	Vitt József, Sárospatak...	.	8.—
Sugár Mór, Kaposvár ...	—.	8.—	Weinberger Vilmos, Szedikert	—.	6.—
Süss Ármin Högyész ...	—.	8.—	Weinberger Mór, V.-Namény...	8.—	8.—
Schischa Adolf, Pápa ...	—.	8.—	Weisz Márk, Nemeskürth...	—.	10.—
Schlesinger Ármin, Miskolc ...	—.	8.—	Weisz Nátán, Lőcse ...	—.	8.—
Schlesinger Benő, Igló ...	—.	8.—	Weisz Pinkász, K.-K.-Halas ...	—.	4.—
Schlesinger Mihály, Ó-Moravica	—.	6.—	Weisz Sámuel, Kíshegyes ...	—.	8.—
Schönberger M., Nagymegyer	—.	6.—	Weisz Vilmos, Bpest ...	—.	8.—
Schwartz Ignác, Nagyléta...	.	4.—	Wittmann P. Pál, N.-Tapolcsány	—.	4.—
Schwartz Izidor, Pucho ...	—.	6.—	Wolf Adolf, Szill ...	—.	8.—
Schwartz Lipót, Kassa ...	—.	8.—	Zsoldos Rezső, Budapest ...	—.	2.—

c) *Gyűjtés az árva-alapra.*

	kor.
Bacher Adolf adománya, Bpsten ...	20.—
Baumhorn Ede gyűjtése, Szolnokon ...	6.20
Izr. hitk., Veszprém járuléka 1905-re ...	20.—
Izr. tantestület, Besztercebánya alapítványi járulék 1905-re	45 —
Sasvári Béla, Pécs, alapítványi járulék az 1905-dik évre ...	20.—

d) *Bárcagyűjtés.*

	kor.
Heller A. Lipót, Cabaj	2.10
Kohn Simon, Zavar ...	5. —
Nuszbaum József, Pápa ...	2.70

e) *Gyűjtés az üdülő-telepre.*

	kor.
Ábrányi Aladár, Bpest 2. r. ...	2.—
Buchsbaum Jakab, Kismarton 2. r. ...	2.—
Csukási Fülöp gyűjtése, Budapest *)...	10.—
Chevra-Kadisa, Késmárk, p. t. 2. r. ...	5.—
Herz Bernát, Kísjenő 2. r. ...	2.—
Id. Hartmann Sámuel, Bpest 2. r. ...	2.—
Izr. hitk., Verebély 1. és 2. r. ...	10.—
Krausz Vilmos, Galánta 1. r. ...	2.—
Lendvai Fülöp, Kismarton 3. r. ...	2.—
Reif Jakab, Bpest 1. és 2. r. ...	4.—
Salgó Albert, Sárvár 1. és 2. r. ...	4.—
dr. Váradi Sámuel, Cegléd, atyja, néhai Váradi Dávid által felajánlott 100 koronányi alapító tagsági díjnak második részlete címén ...	10.—
Weisz Samu, Kíshegyes 2. r. ...	2.—

*) Ehhez járultak: Csukási Ilona 4.—, Kovács Rezső tanár 4.—, Keresztes Gyula 1.— és Komlós Leó 1.— kor.

Gyűjtés az orosz zsidók segélyezésére.

Sasvári Béla adománya, Pécs	2.—	kor.
Schwarcz Márkus, Bonyhád	3.	
Dr. Simonyi Jenő adománya, Bpest	20.	

g) Adományok az egyesület jótékony céljaira.

Léderer Ábrahám, Bpest, a nevét viselő alapítvány javára	20.	kor.
K . . . B, Z	8.—	„

Budapest, 1906. január 29-én.

Győri Adolf,
pénztáros.

Bodrogi Ignác

1863 – 1906.

Bodrogi Ignác 1863. aug. 16-án született Sárvarott, ahol elemi iskoláit is végezte. Már zsenge ifjúságában nevelősködött és a tudományszomjas ifjú már 17 éves korában a bajai áll. tanítóképzőbe lépett és ott az 1884. évben kitűnő oklevelet szerzett. Tele idealizmussal Mélykuton (Bácsm.) foglal állást, hol 10 évi munkadatlan működése által becsülést és szeretetet vivott ki magának. Ezen idő alatt csak az iskolának élt, szórakozást csak a pszichológiai és bölcséleti művek olvasásában lelt. Dolgozatai révén nevet szerzett magának a Bácsmegyei fiókkörben, de ismertté lett neve az egész ország zsidó tanítói előtt is. Szorgalommal dolgoztatott és mind gyakrabban jelentek meg tanügyi cikkei az „Izr. Tanügyi Értesítő” hasábjain. Az 1894. évben a zentai izr. hitk. a már egyszer bezárt iskoláját újra megnyitja és lelkesedéssel választja meg *Bodrogit* tanítójának.

Hogy mije volt ezen 12 év alatt az iskolának, tanulóknak, tantestületnek és a hitközségnek, csak az elért eredmény magyarázza meg. Állását elfoglalván, hitközsége az iskola élére állítja először ideiglenes minőségben, de már az első év végén azzal honorálta a hitközség az ő szervező képességét, hogy igazgatói címet adott neki 200 K évi tiszteletdíjjal

Szívemességét mutatja az, hogy megteremtette a „*Malbis Arumim*” egyletet. A tanítótestület kebelében a testvéri együttérzés honolt mindig, ami szintén az ő érdeme volt, mert mindig azon fáradozott, hogy az ő tantestülete együttérzés tekintetében mintául szolgáljon.

Az ő agitálására az 1899. évben a hitk. 200 K lakbért szavaz meg minden tanítónak. Az 1900. évben az ott működött középiskolai hitoktató rabbi állást foglal el; addig nem nyugszik, míg ebből kifolyólag minden tanítónak 200 K mellékjövedelmet nem szerez.

A hitközségnek a pályázat értelmében ingyenes jegyzője volt, de miután a múlt évben az anyagilag rendezetlen és belügyeiben szervezetlen hitk. ügyeit biztos révbe terelte, a decemberi költségvető közgyűlés lelkesedéssel egyhangulag évi 200 K tiszteletdíjat szavazott meg részére; de fáradozásának jutalmát már nem élvezhette, mert január hó 6-án megbetegedett. Rendkívüli gyűlésen hitközségének vezetősége 200 K rögtön segélyt szavaztatott meg részére, hogy gyógykezelését végezt Pestre szállítsák. De sirba szállt munkás életének delén, legszebb férfikorában. Meghalt 1906. jan. 11-én a bpesti Rókus kórházban. A hitk. halálhírét vevén, ismét rendkívüli közgyűlést hívott egybe, melyen *Bodrogi Ignác* halála felett érzett részvételének méltó módon adott kifejezést, hátramaradt családja részére évi 300 korona nyugdíjpótlékot szavazott meg, a temetésére pedig 4 tagot küldött ki.

Január 12 én fájdalomtól telt szívvvel kísérték örök nyugalomra a pesti újtemető földjébe, hol fölötte dr. Weiss Mór rabbi tartott szívhöz szóló gyászbeszédet.

Ami mulandó benne, azt elfödi a sir, de puritán életének munkássága örök emlékü; nem homályosítja el a halál sötét éjszakája sem. Tanító volt a legnemesebb értelemben. Tudása a korral haladt. Világos, átgondolt előadása folyton élvezetesebb volt. Tanítványai szeretettel csüggték szavain. Nevelő hatását érezték mindazok, kik vele érintkeztek. Tisztelőinek és barátainak nagyrabecsülése kísérte végig egész életét. A záró vizsgák alkalmával mint szónok tűnt fel és ezeket az egész város ünnepévé

tudta varázsolni. Otthonában mint családfő, mint gazda a puritán polgári életet és pártai egyszerűséget bearanyozta szeretetével, kedélyével, gondosságával.

Gyászolják *kartársai*, kiket szeretett, *a zentai izr. hitk.*, amely benne a tisztesség, a munkásság és becsületesség mintaképét látta; *tanítványai*, kiket nemes lelkének és gazdag szívének szeretetével ápolt és tanított. Vigasztalanul gyászolja a legjobb *hitves* és 3 *gyermeke*, kik benne a tökéletességet és a páratlan jó apát bálványozták.

Nyugodni tért, de emléke itt marad közöttünk! Legyen emléke áldott!

Zenta.

Lőwinger József.

HIREK ISKOLÁINK ÉLETÉBŐL.

Fizetésemelés. A sárbogárdi hitközség egyik tanítójának fizetését 140 K-val emelte, a másiknak 60 korona drágasági pótlékot szavazott meg. — A verebélyi hitközség tanítójának fizetését 200 koronával emelte. Itt említjük fel, hogy ugyane hitközség iskolája számára új díszes épületet emelt és azt ujonnan felszerelte.

Az új tanterv embertana és erkölcstana. E címmel szeretett mesterünk, *Lederer Ábrahám* tanár, a *Néptanoda* ez évi 1. és 2. számában igen érdekes és tanulságos cikket írt, melyet t. olvasóink figyelmébe ajánlunk.

Pécs. Érdemes tagtársunk, *Sasvári Béla*, pécsi tanító december 31-én a pécsi kereskedelmi alkalmazottak egyesületében „*Hazugságok*” címmel humoros felolvasást tartott, melynek talpraesett ötletei és szellemességei a nagyszámú hallgatóságnak nagyon tetszettek.

Jutalom. A „Biharvármegyei Népművelési Egyesület” december hó 22-én tartott ülésében 100 koronás jutalomban részesítette érdemes tagtársunkat, *Lőwy Sámuel* derecskei tanítót. — Gratulálunk!

Új iskolaépület. A belényesi hitközség december hó 27-én avatta fel szép ünnepséggel új iskolaépületét, melyet ez évben emelt és ujonnan felszerelt. Az ünnepélyen tagtársunk, *Czitrom Jakab*, belényesi igazgató tartotta a felavató beszédet és mutatta be az új épületet a nagyszámú vendégeknek. Az új épület emelése főleg *Stern Mór* ottani derék hitközségi elnök érdeme.

Áthelyezés. A közoktatásügyi miniszter tagtársunkat, *Fischer Izsák* állami tanítót Raszlavicáról Munkácsra helyezte át.

VEGYESEK.

Figyelmeztetés. E számhoz tagjaink névsorát mellékeljük. E névsorból, választm. határozat alapján, kihagytuk azokat, kik 6 K-nál nagyobb összeggel vannak hátralékban és lapunk múlt havi számában közzétett terminusig fizetési halasztást nem kértek. Amennyiben ezek február hó 20-áig hátralékukat 6 koronáig törlesztik, nevüket a jövő hóban megjelenő pótkimutatásba felvesszük. A halasztást nyert tagokat pedig, kiket a névsorba felvettünk, figyelmeztetjük, hogy alapszabályszerű jogaik addig szünetelnek, míg fizetési kötelezettségüknek 6 korona hátralékig eleget nem tesznek.

Lovag Wechselmann Ignác emléke. A tanítóság felejthetetlen nagy jótevője, lovag *Wechselmann Ignác* (יצחק בן משה ש"א פיגלא) halálnapjának évfordulója az idén febr. 16-án, (כ"א שבט) lesz. Kegyelettel emlékeztetjük tagtársainkat azon fogadalomra, melyet a zsidó tanítóság tett, mely szerint „*a zsidó tanítók e napon a zsidó felekezeti iskolákban alkalmas módon megemlékszenek a megboldogult nagy emberbarátról.*” Emlékezzünk meg tehát hálás kegyelettel, mert az igaz emléke áldássá válik!

György Aladár.

A magyar kulturpolitika egyik kiváló munkása, hazánk közművelődési törekvéseinek egyik legkimagaslóbb alakja, *György Aladár* halt meg január 16 án 62 éves korában. Az elhunytban a

magyar kultúra minden ága szinte pótolhatatlan munkását vesztette el. Alig van kulturális közintézetünk, melynek ne lett volna fáradhatatlan buzgó tagja s mint a magyar ujságírók doyenje, eszével és tollával szolgált minden ideális törekvést. 1844-ben született Huszton s alapos egyetemi kiképzésben részesült. Külföldről visszaérkezve, a Hon munkatársa lett mindaddig, míg az országos statisztikai hivatalnál nem vállalt állást. De ezalatt és azután is mindig tanult, dolgozott, kutatott és lelkesedett. Minden kulturális intézményt megalapításától kezdve tanáccsal s tapasztalataival támogatott. Választmányi tagja volt számtalan egyesületnek s nemcsak névleg, mert *György* Aladár vállalt kötelességeinek mindenkor lelkiismeretesen megfelelt. E nagyarányú társadalmi tevékenység mellett nagyobb irodalmi alkotások is őrzik nevét. Főműve „*A föld és népei*,” mely öt kötetben jelent meg. Megírta az egyetemes művelődéstörténet vázlatát, Magyarország köz- és magánkönyvtárainak lajstromát s a könyvtárak ügyének országos szervezésében is nagy része volt. A néprajzi társaságnak alelnöke volt, a *Néptanítók Lapjának* főmunkatársa s ezek mellett fordított vagy harminc kötetet a nyugateurópai nyelvekből. Halála az egész országban nagy részvétet keltett, mert *György* Aladárt ismerték és tisztelték az ország minden részében, de különösen a tanító és tanári világban; megfordult ő mindenütt, tanítógyűléseken és kulturünnepeken, Magyarország művelődése érdekében buzgólkodva. Egyesületünknek is őszinte barátja és jóakarója volt, aminthogy minden tanítói ügy iránt melegen érdeklődött. Egy régebbi közgyűlésünk az Egyesület tiszteletbeli tagjává választotta és ő ezen kitüntetést nagy örömmel és hálával fogadta. Nyugodjék békében!

Bródy Zsigmond

főrendiházi tag, a *Neues Pester Journal* kiadó-tulajdonosa, a magyar zsidóság egyik büszkesége január hó 6-án elhunyt. A megboldogult halhatatlanná tette nevét nagy alapítványai-val, melyekkel a kulturát, az emberszeretetet és a közjótékonytságot szolgált. A Magyar Tudományos Akadémiánál tett alapítványával az ujságírás nehéz és nem eléggé méltányolt mesterségének bajnokait akarta kitüntetni, elismeréshez juttatni. Jótékony alapítványainak legtöbbje is az ujságírók segítőintézményeit gyarapította. Boldogult neje emlékére nagy alapítványt tett, melyből a *Bródy Adél gyermekkórház* létesült, mely ezer és ezer szegény beteg gyermekre árasztja áldását. Végrendeletében is e kedvelt intézményére gondolt leginkább. A megboldogult mint szerény ujságíró kezdte pályáját s nagy vagyonát, melyet munkájának és ügyességének köszönhetett, a legméltóbb módon vette hasznát. Egyesületünknek tiszteletbeli tagja volt. Emléke áldássá leszen!

Tóth József. Pest vármegye országos nevű jeles tanfelügyelője háromévtizedig tartó kiváló szolgálatait után nyugalomba vonult. *Tóth* József gazdag érdemeket szerzett az ország első vármegyéje népoktatásának fejlesztése körül. Odaadó buzgalommal és szép sikerrel fáradozott különösen a vármegyei idegen ajkú lakosság iskoláinak megmagyarosítása körül. Az iskolák állításának, vezetésének s fejlesztésének bokros teendőin kívül *Tóth* József tudott magának időt szakítani arra, hogy részt vegyen a tanítók társadalmi életében. A pestmegyei ált. tanítóegyesület működésében, a Magyarországi Tanítók Országos Bizottságában fontos szerepet vitt. De működését leginkább humánus irányban fejtette ki, mint az Eötvös alap felügyelő-bizottságának tagja s a tanítói országos árvaház elnöke.

A pestmegyei apró hitközségek zsidó tanítói is nem egyszer élvezték erélyes segítségét. A törvény erejével, bölcs tanácsaival védte őket a zaklatások és megkárosítások ellen. Hosszú működésének legnagyobb dicsérete az, hogy minden igaz ügyben a tanítóság pártján állott. Megyéjének tanítósága nemcsak tiszteli és becsüli, hanem szereti is őt. Mint a tanítóságnak, úgy egyesületünknek is, melynek régóta tiszteletbeli tagja, mindenkor barátja és pártfogója volt.

Tóth József érdemeit a király nyugalomba vonulása alkalmából azzal méltatta, hogy neki az osztálytanácsosi címet adományozta. Isten adja, hogy *Tóth* József teljes friss egészségben élvezhesse még sokáig nyugalmát!

Kartársi szeretet. Délvidéken működő egyik kartársunk már másodizben szép példáját adja a nemes jótékonytságnak és kartársi szeretetnek. Mikor tagsági díját beküldi, még 8 koronát tesz hozzá, mellyel kérésére, egy oly tagtársunknak tagsági díját fedezzük, ki rossz anyagi viszonyai miatt erre jelenleg leginkább rászorult. A derék adakozó nevét nem közölhetjük, de dicséretét sem zengjük, mert a legszebb szavaknál jobban dicséri őt cselekedete. A Szeretet Istene áldja meg őt, hogy kartársai iránt érzett áldozatkész szeretetének még számtalanszor ily szép jelét adhassa.

A zsidók története. Nagyszabásu irodalmi vállalat megindításáról adunk hírt. Nem kevesebbről van szó, mint egy oly zsidótörténet megteremtéséről, mely magyar nyelven, a magyar zsidók történetét is figyelembe véve, tájékoztassa a művelt magyar közönséget a zsidók egész történetéről, irodalmáról, a zsidóság multjának egész eszmei világáról.

Az új vállalat megindító első sorban *Graetz* nagy munkájára gondoltak, de az általuk kiadott zsidók története nem akar *Graetz* nagy művének egyszerű fordítása lenni. A történelmi kutatás *Graetz* nagy munkájának megjelenése óta nem állapodott meg. Figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a zsidóság helyzete az utolsó évtizedekben azoknak a nemzeteknek körében, melyeknek társadalmába, gazdasági és politikai életébe, eszmevilágába beleilleszkedett, illetőleg vele egybeforrt, jelentékenyen megváltozott. Különösen számot kell vetni avval a körülménnyel, hogy e *zsidók története* a magyar zsidóság kezébe kerül.

Ezek a szempontok oly föladatokat rónak a szerkesztő-bizottság elé, melyek alkotó munkát is igényelnek. A zsidók történetében ehez képest föl kell dolgozni a zsidók történetére vonatkozó újabb kutatások fontosabb eredményeit. Azok a tendenciák, melyek *Graetz* korszakos művének megírásakor megszólamlást kerestek, a zsidóság jelenlegi helyzetével és jogállásával összhangba kell hogy hozassanak. Végül a magyar zsidóság történetének tudós megíróját, *Kohn* Sámuel drt sikerült a vállalatnak megnyerni arra, hogy a magyar zsidók története az ő igazán hivatott munkásságának és útmutatásainak igénybevételével legyen kiemelkedő és magában véve is fölötte értékes része a zsidók történetének.

Az új vállalat szellemi részének vezetésére az Egyenlőség szerkesztősége, élén *Szabolcsi* Miksa szerkesztővel vállalkozott, kiadására és terjesztésére *Phönix irodalmi vállalat* (Budapest, Eötvös-utca 9. sz.) címmel egy részvénytársaság alakult, mely a prospektust e napokban küldi szét. Megkapja e prospektust minden zsidó tanító is, Tagtársaink figyelmét már most is felhívjuk e prospektusra, mert a vállalat *joggal sokat vár a zsidó tanítóság közreműködésétől.*

A prospektus lényegét már most is közölhetjük: A zsidók történetét, a magyar zsidó irodalomnak e korszakos munkáját, hat kötetben, 240 nagy oktáv alakú iven, lexikon formában, fényes, minden könyvtárnak díszére való köntösben, remek, nehéz papirosra nyomva bocsájtja a vállalat forgalomba. A kötetek négy hónapos időközökben jelennek majd meg s jutnak el a megrendelők kezébe. A zsidók történetének első kötete már a folyó év május havában kerül ki a sajtó alól. Az egész 6 pompás diszkötésű mű ára 96 korona tehát kötetenkint 16 korona, amely havi 3 koronás részletekben is törleszthető lesz. Megrendeléseket már most elfogad a kiadóvállalat fenti címre.

Új lap. „*Szombati Ujság*“ névvel új zsidó felekezeti heti lap jelent meg dec. hó 29-én. Az új lap különösen a hitközségi hivatalnok és a községi intézmények ügyét akarja szolgálni. Első száma elég változatosak. A lap felelős szerkesztője *Strausz* Ignác Miskolcon, társszerkesztője *Krausz* Bernát Debrecenben.

Az Eötvös-alap közgyűlése február 2-án, d. u. lesz a M. T. Akadémiában, melyre az elnökség meghívta az alap összes tagjait. A közgyűlést megelőzőleg Eötvös-émlékünnep lesz, melyen az emlékbeszédet dr. Radnai Rezső vallás és közoktatásügyi min. osztálytanácsos tartja; az alkalmi verset, melyet Nagy Lajos izzapi poéta-tanító irt, Kapy Rezső szavalja.

Hymen. Fiatal kartársunk, *Mandula* László közlősvári tanító január hó 31-én tartotta esküvőjét *Marmorstein* Pepi kisasszonnyal Csizséken. — Nagyérdemű tagtársunknak, *Schön* Bernát nyugd. győri tanítónak Lépót fia febr. hó 6-án tartja esküvőjét *Stern* Sámuel győri vendéglős Róza leányával. — *Wessel* Jenő fővárosi polg. isk. tanár febr. hó 4-én vezet oltárhoz *Burján* Iren kisasszonyt. — Erdemes tagtársunknak, *Barta* Albert zalaszentgróti általános tanítónak Lujza leányát január hó 21-én eljegyezte *Varga* Mór máv. hivatalnok Kaposvarrol. — Gratulálunk az új pároknak és örömszülőknek!

Megjelent a Magyar Zsidó Könyvtár első hat füzete. Az új vállalatot szerkeszti *Patai* József, kiadja *Schlesinger* József Budapesten, Király-utca 1. sz. Az első füzet: *Gyöngyszemek a talmudból és midrásból*, közreadja *Szabolcsi* Miksa. A második: *Rejtett utakon*, novellák írta *Révész* Béla. A harmadik: *Héber költők*, szemelvények az új héber költészetből, fordította *Patai* József. A negyedik: *Zangwill*

elbeszélések, fordította *Gábor Andor*. Az ötödik és hatodik szám kettős füzet: *Chanuka*, többek közreműködésével. Az új vállalatot olvasóink figyelmébe ajánljuk. Egyes füzet ára 30 fillér, duplaszám ára 60 fillér. Kapható a legtöbb könyvkereskedésben.

Felhívás és kérelem Magyarország tanítóihoz. Kedves Kartársaink! Hozzatok fordulunk ismét, kedves Kartársaink! Fájó kötelesség késztet erre. Lakits Vendelt hamar követte *Somlyay József*. Elvesztettük fejünk koronáját, bátor harcosunkat tisztelt és nagyrabecsült elnökünket. *Somlyay József* a tanítóság oldala mellett állott szervezkedésének első percétől kezdve. Az 50-es, majd a végrehajtó bizottságnak volt ő jegyzője, titkára, s mikor 1890-ben megalakult szövetségi alapon az Országos Bizottság, alelnök lett, s mint ilyen is kivette részét a munkából. Lakits Vendel visszavonulása után elnökünk lett s bölcs körültekintéssel, odaadó lelkesedéssel, lankadást nem ismerő buzgalommal teljesítette feladatát mindenkor, még nagy betegségében is! Önmagunkat tiszteljük meg, ha nem hagyjuk sirját jeltelenül, ha nagy tiszteletünknek külső kifejezést is adunk. Kérjük a hazai tanítóság minden tagját: hozza meg áldozatát *Somlyay József* emlékének megörökítésére! Kérjük még, hogy a tavaszi üléseken szavazzanak meg bizonyos összeget azok a tanító-egyesületek, melyeknek érdekében oly sokat fáradozott önzetlenül *Somlyay József*. Adományok *Dallos István*, pénztároshoz küldendők. (Budapest I. ker., Gellérthegy-utca 27. sz.) *Somlyay József* szelleme legyen velünk tanítókkal, nehéz küzdelmes pályánkon. Budapest, 1905. december 29 én. A Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága nevében: Nagy László, h. elnök, Hajós Mihály, titkár.

„A jelképes (mimikai) számolástanítás módszere a tanítás alsó fokán.”
A Csongrádvármegyei Tanítóegyesület által 150 koronás első pályadíjjal jutalmazott munka. Írta *Csikós Gyula* szegedi tanító. Megrendelhető 1 koronáért a szerzőnél, Szegeden, Petőfi sugárut 47. sz. Módszerem lényegét röviden a következőkben foglalom össze. Kezdetben a kis tanuló csak az 1—2 mennyiségeket képes áttekinteni, felfogni. A 2-nél több mennyiség előtte már *sokaság*. Később már a 3, 4 mennyiséget is képes áttekinteni, felfogni, percipálni. Erre való tekintettel ezen módszernél a 2-nél nagyobb mennyiségeket két, három kisebb, áttekinthető mennyiségek alakjában adjuk a gyermek elé. Pl. az ötöt 2, 2, 1, mennyiségekben (alkotó részekben) rögzítjük, állandósítjuk meg a gyermekben. Vagyis, ha a gyermek az 5 számmennyiséget akarja magában elgondolni, gondolatban maga elé idézni: akkor mindig a 2, 2, 1, mennyiségeket lássa gondolatban maga előtt.

E célból az 5 számfogalmát olyan dologgal hozzuk szoros tárgyi (alaki) vagy logikai kapcsolatba, amely dolgot a 2, 2, 1, számmennyiségekkel jellemezhetünk. Pl. az ötöt vonatkozásba hozzuk a kutyával. Ennek van 2 első, 2 hátulsó lába meg 1 farka. De ezzel még nem érjük el azon célunkat, hogy a gyermek az 5-nél mindig a kutyára gondoljon, hogy az 5 (illetve: 2, 2, 1,) mennyiség és a kutya között logikai kapcsolat létesüljön. Ezt a kívánt kapcsolatot létrehozzuk: 1. a *jelképek*, (kézjelek, mimikák) 2. a *számképek* (grafikus képek) segítségével.

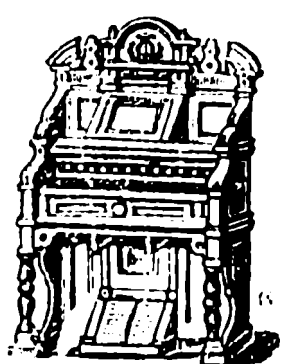
A jelképes számolás anélkül elérjük azt, amit eddig semmiféle uton-módon el nem érhetünk: hogy az egész osztály végzi a számműveleteket, s még hozzá kedvvel, játszva; a tanulók figyelme a tárgy iránt állandóan éber; a régi nyomasztó hangulat, unalom szűnik. A kis gyermekek mozgási vágyát, cselekvési hajlamát kielégítjük, élénk képzeletet játszva foglalkoztatjuk; az eredménnyel pedig meg leszünk elégedve meg a gyengébb tehetségű tanulóknál is. *Csikós Gyula.*

Előfizetési felhívás. Egyszer réges-régen elvitt engemet kis tündér százkerékű hintón — Nagy-Meseországba. Száz villásfarkú fecske volt a hintóba fogva és olyan gyorsan repültünk, mint a szélvész. Csak éppen, hogy hármat tapsolt az én kis tündérem és nappal már ott is voltunk Nagy-Meseország kellős közepén. Nagy-Meseország kellős közepén van egy ezersztendős, öreg tölgyfa. Azon a tölgyfán nem közönséges makk terem ám. Nem ám! Mindegyik makkocskában van egy aranylevele. Mindegyik levélkére apró-picinyke betűkkel egy-egy mese van ráírva. A tölgyfa alatt ül egy öreg-öreg ezersztendős anyóka. Az az öreg ezersztendős anyóka őrzi a makkocskákat. Az az öreg, jó anyóka nagyon szereti a gyermekeket. Egy kosárnyi mesemakkocskát adott nekem. Már feltörtem egy csomó makkocskát. Ezek a mesék voltak bennük. Aki akarja, hogy az apró emberkéi elolvassák az öreg anyóka meséit, fizessen elő a mesekönyvemre. Címe: Az öreg anyóka meséi. Ára díszes kötetben 1 kor. 50 fillér. *Holló Sári*, fővárosi tanítónő, (Murányi-utca 57. sz. III. 19.)

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz. Gyermekek- és életbiztosító-intézet Budapesten, VI. Teréz-körút 40-42. sz. Alapított 1863. évben. Az intézet felügyelő-bizottsága u. m. az előbbi években is, december 31-én tartott ülésében az intézet pénztár- és vagyonállapotának fővizsgálatát megajtette és megállapította, hogy az intézet vagyona a következő értékekben van elhelyezve és pedig: intézeti házak beruházási értékekben: Teréz-körút 40-42. számú épület 831.680.70 K, Kerepesi-út 20. számú épület 660.393.60 K, Váci-út 4. számú épület 612.923.— K, értékpapírok 7,832.445.— K, kölcsönök saját kötvényekre 586.557.37 K, takaré- és bankbetétek 1,571.872.98 K, postatakarékpénztár 4.903.29 K, hivatalnoki nyugdíjalap-betét 184.698.92 K, pénzkészlet 35.685.54 K, összesen 12,321.160.40 K. Mult év december havában 1,193.500 K értékű biztosítási ajánlat nyújtatott be és 1,003.500 K értékű új biztosítási kötvény állíttatott ki. Biztosított összegek fejében 114.912 K 80 fillér fizettetett ki. 1905. január 1-től december 31-ig bezárólag 14,760.800 K értékű biztosítási ajánlat nyújtatott be és 12,366.500 K értékű új biztosítási kötvény állíttatott ki. Biztosított összegek fejében 900.518 K 75 fillér fizettetett ki. Az intézet fennállása óta 10,165.904 K 30 fillér fizettetett ki biztosított összegek fejében.

Weisz Salamon Budapest, Népszínház-utca 25. Ajánlja nagy raktárát üveg, porcellán és lámpa árukban. Épületüveges. — Képrámák nagy választékban.

Müller Testvérek, Budapest. Vegyeszeti gyár. Tinta, tus és aquarell-festék gyártmányaik a legjobbak.

HARMÓNÍUMOK

mindkét rendszer szerint a legolcsóbban szállít:

PAJKR REZSŐ ÉS TÁRSA

Budapest, VIII. József-körút 15. szám.

Árjegyzék ingyen és bérmentve. Tanerőknek külön százalékgengedmény.

ELSŐ MAGYAR ACÉLIRÓTOLL-,
TOLLSZÁR- ÉS INDIGÓ MÁSOLÓ PAPIRGYÁR
SCHULER JÓZSEF, BUDAPEST
Gyár: Iroda:
X. Gyömrői-út 61. — VI. Dálnok-utca 26.

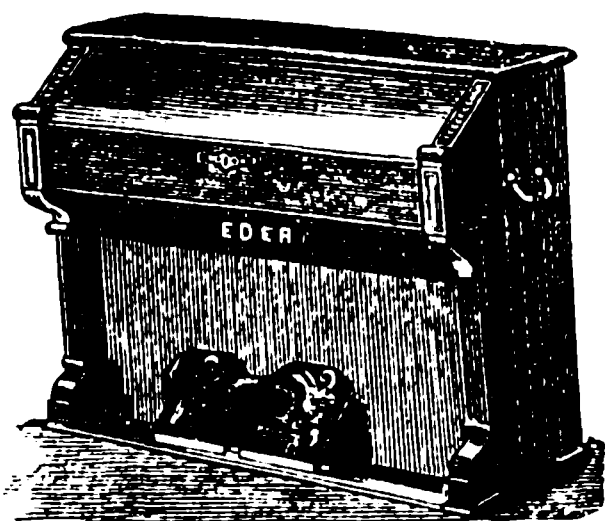
Gyártmányai: Acélirótollak, tollszárak, iratkapcsok, rajzszegek; indigo- és színes másolópapirosok, fényérzékeny - másolópapirosok pozitív és negatív eljáráshoz, rajzmásolópapirosok, olajlapok, cerosin- és viaszpapirosok.

Éder Antal Gyula

Budapest,

IV., Váci - utca 28. szám,
a városháztérenél.

Alapítva 1846. Telefon 924.

Bel- és külföldi zongorák, pianók és harmoniumok nagy raktára.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Pártoljuk a honi ipart!!

Az igaz magyar gazdasszony nem küldi már ruháit külföldre tisztítás és festés végett, mert

Beierl József

műfestő és vegytisztító

Budapest, VI. Király-utca 8.

az udvarban

a legjutányosabban és legpontosabban vegytisztít és fest bármilyen uri és női szövet-, selyem-, bársony- és csipke-ruhát. **Csipke- és szövetfüggönyök tisztítása.** — Vidéki megrendelések gyorsan, pontosan és jutányosan eszközöltetnek.

Füzlet:

Budapest, VI. Király-utca 8.

az udvarban.

Gyűjtőtelep:

Budapest, IV. Múzeum-körút 31.

Ujpest, Kemény Gusztáv-utca.